

Jelige: Alimentáció

Az alimentációs szerződések aleatórius jellegének változása

Történeti és összehasonlító jogi vizsgálatok az új Ptk. perspektívájából

Tartalom

1. Bevezetés.....	4
1.1. Az aleatórius jelleg definíciója	4
1.2. Az alimentációs szerződés fogalma	6
1.3. A tartási és az életjáradéki szerződés szabályozása hazánkban a XX. század folyamán.....	6
1.3.1. A tartási szerződés szabályozásának fejlődése	6
1.3.2. Az életjáradéki szerződésről szóló rendelkezések alakulása.....	8
1.3.3. Az alimentációs szerződések helyzete az 1950-es évektől Magyarországon.....	9
1.4. Alimentációs szerződések a külföldi jogban- svájci, német, valamint az osztrák jog	10
1.4.1. A tartási szerződés a svájci jogban	10
1.4.2. A svájci, a német, valamint az osztrák életjáradéki szerződés szabályozása	12
2. A tartási szerződés történeti összehasonlító vizsgálata az új Polgári Törvénykönyv perspektívájából.....	13
2.1. A tartási szerződés sajátosságai.....	14
2.1.1. Elhatárolás egyes szerződésektől, különös tekintettel az öröklési, illetve a gondozási szerződésekre	15
2.1.2. A tartásra jogosult jogai	18
2.1.3. A tartásra kötelezett jogai	20
2.2. A szerződés alanyainak többsége a jogosulti és a kötelezetti oldalon	21
2.2.1. Többalanyúság az eltartottak esetében	21
2.2.2. Többalanyúság a kötelezettek esetében.....	22
2.2.3. A bírói gyakorlat	22
2.2.4. Harmadik személy a tartási szerződésben	23
2.3. Az ingyenes tartási szerződés	24
3. Az alimentációs szerződésekben előforduló szerencseelem	26
3.1. A szerencseszerződés jellemzője	26
3.2. Az eltartott, illetve az eltartó oldalán jellemzően előforduló szerencseelemek	26
3.3. Az ellenszolgáltatás reményében nyújtott tartás.....	28
3.4. Az ingatlan tulajdonjogának átruházása, mint ellenszolgáltatás.....	29
3.5. A kockázat kiküszöbölését elősegítő bírói gyakorlat	30
3.5.1. Jóerkölsbe ütköző alimentációs szerződés	30
3.5.2. A laesio enormis kizárása	33
3.5.3. Színlelt szerződés.....	34
4. Az életjáradéki szerződés	34
4.1. Az életjáradéki szerződés elhatárolása a tartási szerződéstől az aleatórius jelleg szempontjából	35

4.2. Az életjáradéki szerződés módosításának, megszüntetésének feltételei	36
4.3. Az aleatórius jelleg esetei az életjáradéki szerződéseknel	38
Források	40
Irodalomjegyzék	40
Jogszabályok	42
Bírói gyakorlat.....	43

Az alimentációs szerződések aleatórius jellegének változása

Történeti és összehasonlító jogi vizsgálatok az új Ptk. perspektívájából

1. Bevezetés

Dolgozatom a tartási, valamint az életjáradéki szerződések mint alimentációs szerződések kockázati jellegének részletesebb bemutatására, az e szerződéseknél megjelenő szerencseelemekből eredő kockázatok, problémák részletesebb vizsgálatára vállalkozom.

A régi hazai magánjogi szabályozás mellett kifejtem azt is, hogy a svájci, osztrák, valamint a német jog miként foglalkozik az alimentációs szerződések rendszerével, az esetükben felmerülő aleatórius jellemzőkkel. Említésre kerül továbbá, hogy a hazai bírói gyakorlat milyen megoldásokat talált e szerződések szerencse jellegének csökkentésére.¹

1.1. Az aleatórius jelleg definíciója

A szerződési kockázatvállalás kérdéskörében leszögezendő, hogy a szerződésekben - noha különböző fokban - általánosan jelen van a kockázat, vagyis minden szerződés kockázatos, de nem minden szerződés aleatórius.²

Az aleatórius szerződések tanával, dogmatikus tisztasággal először Christian Wolff, a pandektajog és a természetjog kiemelkedő alakja foglalkozott Jus Naturae című művében. Megállapította, hogy azt a szerződést nevezhetjük aleatóriusnak, amelyben a felek valamilyen bizonytalan kimenetelű eredményről állapodtak meg. A szerződések tárgyát facere (szolgáltatni), valamint dare (adni) szolgáltatásként említi, azt azonban, hogy konkrétan mi lesz az adott szolgáltatás, vagy, hogy lesz-e egyáltalán, a véletlen határozza meg.³ A ma hatályos alimentációs szerződéseknél azonban konkrétan jogszabály, valamint a felek rendelkezése által már meg van határozva a szolgáltatás tárgya mindkét fél oldalán. A visszterhes aleatórius ügyletek esetében - csakúgy, mint az alimentációs szerződéseknél - szükségeszerű az aequalitas, azaz a szolgáltatások relatív értékarányossága.

¹A felhasznált művek hivatkozására nézve lásd: Irodalomjegyzék.

²Benke, (2011), 391., Nocht Tibor: Mennyiben szerződési kockázat a gazdasági válság? Jog, Állam, Politika 3/2, 2011., 87-97.

³Benke, (2011), 235. lj. ⁹⁴²Wolff, 291 §: „... ab eventu suspenditur, quod dari vel fieri, vel etiam non dari, vel non fieri debet.”

Wolff a *contractus vitalitius*-szal, vagyis az eltartási szerződéssel közel 40 §-on keresztül foglalkozott művében. Állítása szerint a certumért nyújtott eltartás „futamideje”, az ember életének hossza, ezért a ráfordítás mértéke bizonytalan. Azonban a szolgáltatások értékegyensúlyának felborulása sem kötelezettséget, sem jogot nem keletkeztet.⁴

Benke szerint a *ratio sana*, azaz a józan ész alapján a következő módon specifikálhatjuk az ügyleteket benne rejlő kockázati fokaik alapján. Megkülönböztetünk szokásos forgalmi kockázattal járó ügyleteket; szokásosat meghaladó, de jogilag korlátozott kockázatú ügyleteket, valamint jogilag nem korlátozott kockázattal rendelkezőket. Az utolsó csoport a kockázat fokát tekintve kétfelé bontható: egyik esetben az ügyleti kockázatot a forgalmi gyakorlat korlátozza, nem utolsó sorban, léteznek még a legkockázatosabb ügyletek. Az előbbi esetkörbe tartoznak a felosztás szerint aleatórius ügyletek. Itt tehát a jogrend nem állít korlátokat, a magas forgalmi kockázat mellett a szolgáltatás különleges jellege iránti piaci igény motiválja a feleket az ügylet megkötésében. Különlegességeként lehet említeni a szerződés tárgyaként a *solutio futura*-t, vagyis valamely jövőbeni szolgáltatást, amellyel összefüggésben jelentős helyet foglal el az alimentációs ügylet. Az ilyen jogviszonyoknál jelenlévő kockázatfokozó elem a feltétlen ellenszolgáltatás-nyújtási kötelezettségben is megnyilvánul, amely az eltartott terhére esik. Az eltartott azonban előbb is elhalálozhat, mint hogy az addig részére nyújtott tartás elérné az általa nyújtott ellenszolgáltatás értékét. Azonban feltételezhető, hogy az ellenszolgáltatás nyújtásakor az eltartott, az esetlegesen felmerülő feltűnő értékaránytalanság miatti hallgatólagos lemondást (*tacita conventio*) is kinyilatkozza.⁵

Bessenyő véleménye alapján – bár Benke tetszetős elhatárolást adott a magánjogi ügyletek kockázatosságáról – a megkülönböztetés szerinti szokásosat meghaladó, de jogilag korlátozott kockázatú ügyleteknél, valamint a forgalmi gyakorlat általi kockázatkorlátozásnál mind jogi, mind gazdasági tényezők közreműködnek a kockázat mérséklésében, így az elhatárolás megbízhatósága kérdéses.⁶

⁴Benke, (2011), 237. l.j. ⁹⁵¹431 §: „Quamvis vero duratio reddituum vitalitiorum incerta sit, quippe ad terminum vitae alicujus persona restricta, qui omnio incertus est...”, Wolff, *Jus Naturae* 292.

⁵Benke, (2011), 105-106.

⁶Bessenyő, (2014), 199.

1.2. Az alimentációs szerződés fogalma

Az alimentáció latin szó, élelmezést, táplálást jelent, a jogtudomány azonban azokat a szerződéseket sorolja ezen jogügyletek körébe, amelyek magukban foglalják többek között a jogosult megfelelő eltartásához szükséges tevékenységeket - többek között az élelmezést, lakást, fűtést, világítást, valamint az eltartónak szintén kötelezettsége a tartásra jogosult támogatása betegsége és halála esetén is.⁷ E kötelezettségek bővebb tárgyalására később kerül sor. A fogalomkörbe tartoznak még azon szerződési kauzájú jogviszonyok, amelyeknél a járadékszolgáltatásra kötelezett meghatározott pénzösszeg, vagy más, helyettesíthető dolog időszakonként visszatérő szolgáltatására köteles. A leírtak alapján az 2013. évi V. törvény, vagyis az új Ptk. a tartási és az életjáradéki szerződéseket nevesíti.⁸

1.3 A tartási és az életjáradéki szerződés szabályozása hazánkban a XX. század folyamán

Mind az új Ptk., mind az 1959. évi IV. törvény, vagyis a régi Ptk. külön nevesítette a tartási és az életjáradéki szerződést. A régi kódex előtti magyar magánjogban, azonban az elnevezés: ellátási és életjáradéki szerződés, de találkozhatunk eltartási szerződés megnevezéssel is.

1.3.1. A tartási szerződés szabályozásának fejlődése

A tartási jogviszonyok szabályozását az idős, ellátásra szorult emberek eltartásának morális kötelezettsége indokolta. Az ellátottak hálából általában jelentős értékű ellenszolgáltatást nyújtottak. Tipikus eset volt, amikor előregedett szülők ruházták át vagyonukat gyermekeikre, holtiglani ellátás kikötése mellett.⁹ Szükségessé tette e jogviszonyok szabályozását a hagyományos paraszti közösségek életmódja is.¹⁰ A XX. század elején az ellátási szerződést a jogélet megszokott intézményének tekintették, és leginkább az alsóbb, szegényebb néposztályoknál volt jellemző megkötésük.¹¹ Az ország erdélyi részeiben és a polgárosított katonai határőrvidék területén nemcsak pl. az élelmezés, lakhatás, ruházat

⁷2013. évi V. törvény, LXVI. fejezet; A tartási szerződés indokolása

⁸Kovács, (2008), 204.

⁹Raffay, (1909), 336.

¹⁰Jórárt, (2007), 21.

¹¹Indokolás, (1902), 221.

biztosítása, de még az oktatás, illetve az ehhez kapcsolódó nevelés is a kötelezettségek közé tartozott. Utóbbit azonban nem az eltartott haláláig, hanem annak teljes korúvá válásáig kellett megadni.¹²

Az ellátási szerződés ismérveit Magyarország Magánjogi Törvénykönyvének Törvényjavaslata (továbbiakban: Mtj.) fektette le egységesebben a század elején megjelenő Tervezetekhez képest. Az Mtj. 1469. §-a szerint: „Aki más személynek életfogytig tartó ellátására kötelezte magát, kétség esetében oly ellátásban köteles a jogosultat részesíteni, amely szükségleteinek és viszonyainak megfelel. Különösen köteles a jogosultat lakással, élelemmel, ruházattal ellátni, betegség esetében ápolásáról és gyógyításáról gondoskodni és temetésének költségeit viselni.”¹³ A tartás kikötésével személyesen teljesítendő kötelmi jogviszony keletkezik, amely azonban kölcsönös beleegyezés nélkül harmadik személyre nem ruházható át.¹⁴ Már az 1900-as Tervezet Indokolása előírta, hogy a feleknek a szerződés megkötésekor a nyújtandó szolgáltatást, és annak ellenértékét is „tűzetesen”, tehát körültekintően és alaposan meg kell határozniuk, mely meghatározás tárgya rendszerint ingatlan vagyon átengedése, amelyért cserébe az eltartó az „átengedőt” viszonyainak és szükségleteinek megfelelően tartani és ápolni köteles.¹⁵

Klasszikus esetnek tekinthető a mai napig is az ingatlanvagyon átruházása ellátás kikötése ellenében, amelyet az Mtj. „kikötmény”-ként említett. Ugyancsak e fogalomkörbe tartozott a tartási, illetve ellátási jog, amelyet a telekkönyvbe jegyeztek be, valamint maga a szerződés is.¹⁶

Az ellátási szerződésnek 3 fajtája létezett, - és létezik ma is - a visszerthes, valamint az ingyenes szerződés, azonban jellemző volt még, amikor „valaki az ellenszolgáltatásnak csupán reményében nyújt másnak ellátást”. Az úgynevezett remény megvalósulása eredményeként jön létre a szabályszerű ellátási szerződés.¹⁷ Az aleatórius jelleg az ilyen szerződéseknél volt a legmeghatározóbb, és bár sem a régi, sem pedig az új Ptk. nem rendelkezik róla *expressis verbis*, gyakorlati jelentőséggel bír. Már a század elején is

¹² Márkus, (1906a), 427.

Az osztrák polgári törvénykönyv hatálya Magyarországon ekkor bonyolult rendszert képezett. Egyes rendelkezések az egész birodalom területén elvesztették hatályukat, a közjogi szabályok pl. csak Horvát-Szlavónországban nem, míg Fiume városában, az erdélyi területeken, valamint a polgárosított katonai határőrvidéki területen az egész Optk. hatályban volt, a magyar törvényekkel kiterjesztett módosításokkal. Márkus, (1906b), 29-31.

¹³ Vadász, (1930), 241.

¹⁴ Szladits, (1928), 457.

¹⁵ Indokolás, (1902), 222.

¹⁶ Kovács, (2008), 204. l.j: ⁴⁴⁹ Magyar Magánjog, Kötelmi Jog Különös Része, Szerkesztette: Szladits Károly, 1942. 387.

¹⁷ Kelemen, (1942), 380-381.

lehetőség volt arra, hogy az ellátási szerződést - bizonyos feltételek megléte esetén - életjáradéki szerződéssé módosítsák.¹⁸ Az eltartási, valamint az életjáradéki szerződés ugyanazon jogi elbírálás alá esett.¹⁹

1.3.2. Az életjáradéki szerződésről szóló rendelkezések alakulása

Az életjáradéki szerződésekről az 1900-as évek elején Raffay úgy nyilatkozott, hogy „keveset kötnek nálunk; szabályai nincsenek is részletesen kiképezve”.²⁰ Ezen ügyleteket a bírói úton érvényesíthető szerencseszerződések közé sorolták.²¹ Ezen kívül a személyes ápolásra, gondozásra szoruló helyzet, illetve a csere-, vagyis az ún. barterügyletek szerepe, valamint az 1950-es években, a szerződési kauza kedvezőtlenül kialakult ideologikus megítélése sem kedvezett az életjáradéki szerződések térnyerésének. A szocializmusban a jogviszonyokat úgy jellemezték, mint a jövedelem munka nélküli megszerzésének egy módját, más személyek tudatos kihasználásával, nem utolsósorban a szerencse megjátszásával egy gyors, fáradság nélküli vagyonszerzésnek titulálták.²²

Az életjáradék vonatkozásában az Apáthy-féle tervezet, a Magyar Általános Polgári Törvénykönyv tervezet 1900-as, valamint 1913-as - vagyis az első és második - változata, illetve az Mtj. közül valamennyi tartalmaz rendelkezéseket, azonban egyedül az Apáthy-féle tervezet törekszik az életjáradéki szerződés definíciójának meghatározására. A XIX. század végén a Kúria - csakúgy, mint a tartási jogviszonyokat - e szerződéseket még ajándékozási szerződésnek tekintette, abban az esetben, ha valaki javait akkor ruházta át, ha a kötelezett őt haláláig eltartja.²³ 1886-ban a Nagyváradai Törvényszék azonban kimondta, hogy „az életjáradék ismérve az, hogy az, az illető fél által visszteherképp fizetendő”.²⁴

Az Mtj. 1477-1479 §- a szerint: „Aki életjáradék szolgáltatására van kötelezve, azt kétség esetében a jogosultnak élete fogytaig köteles szolgáltatni.” A járadék lehet pénz vagy egyéb helyettesíthető dolog, előbbi havonként, utóbbit a járadék tárgyának és céljának megfelelő időközönként kell szolgáltatni.²⁵

¹⁸Indokolás, (1902), 222.

¹⁹Szladits, (1928), 457.

²⁰Raffay, (1909), 337.

²¹Zlinszky/Reiner, (1902), 738-739.

²²Jóárt, (2007), 27., Jegyzetek 13.

²³Jóárt, (2007), 27-28., Jegyzetek 16.

²⁴Nagyváradai Törvényszék 1886. jún. 15. 2715. Ü. L. 86. 37. sz.; Jóárt, (2007), 28., Jegyzetek 16.

²⁵Vadász, (1930), 244-245.

Az 1950-es évektől a szocialista rezsim nem csak a szabályozásbeli változást hozott ezen szerződések körébe, de a korszak szokásaihoz híven államigazgatási ellenőrzés alá vonták a tartási szerződés teljesítését is.²⁶ Gyakoriságuk oka a földmagántulajdon, valamint a lakásbérlet értékének hangsúlyos szerepe, illetve a társadalombiztosítási rendszer népszerűtlensége.²⁷

1.3.3. Az alimentációs szerződések helyzete az 1950-es évektől Magyarországon

Az 1977. évi IV. törvény módosításának Indokolása alapján, nem kell az eltartónak közös háztartásban élnie az eltartottal, mert az eltartó így is képes kötelezettsége megfelelő teljesítésére. További változás is történt, mégpedig a tartási és az életjáradéki szerződések megkötését jogi személynek is megengedték, alkalmazottai, tagjai útján.²⁸

Már a régi Ptk. megjelenése is kötelezővé tette a helyi államigazgatási szerveknek, hogy a tartási szerződések megkötését, azok mindkét fél részéről történő teljesítését ellenőrzése alá vonja. Ezen felül e szervek feladatkörébe tartozott a felek közötti békéltetés, lehetőséget teremtve ezzel a bírósági úton való igényérvényesítés megelőzésére. Főleg azért, mert a felek között elsősorban szubjektív alapokon nyugvó pszichikai konfliktusok folytak.²⁹ Megállapítható, hogy az állam magára vállalta e szerződések kockázati jellegének csökkentését azzal, hogy hatósági jóváhagyás kötelezővé tétele mellett, biztosította e szerveknek a közbelépést, ha azt észlelték, hogy a felek nem tesznek eleget kötelezettségeiknek. 1990-ben azonban már csak az ellenszolgáltatásként nyújtott tanácsai bérlekásokat ellenőrizte a hatóság, majd három évvel később a hatósági jóváhagyás feltételét eltörölték.³⁰

Az életjáradéki szerződés tartási szerződéstől történő külön szabályozása a XX. század végén indult meg. A legfőbb kiváltó okok az 1990-es évek elején végbemenő rendszerváltás és az ennek hatására felgyorsuló urbanizációs folyamatok.³¹

A magánjog közel 50 éves fejlődésének egyik legfontosabb eszmei áramlatát a „gyengébb fél” védelme körüli viták képezik, mely körbe bele tartoznak a szociálisan rászorulóknak is, és akik mellett való fellépés szorgalmazása Magyarországon, az 1970-es

²⁶ Kovács, (2008), 205.

²⁷ Világhy/Eörsi, (1962), 210.

²⁸ Kemenes, (1987), 262.

²⁹ Miniszteri Indokolás, (1959), 460.

³⁰ Kovács, (2008), 205. l.j.: ⁴⁵⁴ A Polgári Törvénykönyv magyarázata 2. kötet, Szerkesztette: Gellért György, 2001, 1646-1647.

³¹ Jójárt, (2007), 20.

években kezdte meg térhódítását. A probléma alapja az, hogy a magánjog egyenlőnek tekinti a nem azonos társadalmi lehetőségekkel rendelkező jogalanyokat is. Vékás szerint a magánjognak kevés eszköze van ezen egyenlőtlenségek kiigazítására.³² Az alimentációs szerződéseknél azonban a törvény pl. biztosítékadási kötelezettséggel, valamint az ingatlan-nyilvántartásba való tartási jog bejegyzésével kiküszöböli az eltartott kiszolgáltatott helyzetét.

1.4. Alimentációs szerződések a külföldi jogban- svájci, német, valamint az osztrák jog

E területeken az alimentációs szerződések közül az életjáradéki szerződés élvez előnyt a tartási kontraktusokhoz képest. Ennek legfőbb oka, hogy a tartást inkább családjogi kereteken belül szabályozzák, mivel törvény kötelezi a feleket e kötelezettségvállalásra. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy kizárt a tartási jogviszonyok létrehozása szerződéskötéssel, csak nem szabályozzák olyan részletességgel, mint a magyar jogban.

A szerencseszerződések (Aleatorische Verträge) fogalmát a XIX.-XX századi német kodifikált jog nem tartalmazta, Endemann szerint konkrét definíció kialakítása „értéktelen”, a BGB reményvételt generalizáló indokolása szerint pedig „felesleges” volt.³³ Az osztrák jogban viszont az olyan ügyleteknél, ahol valamely bizonytalan előny reményét ígérték és azt a másik fél el is fogadta, szerencseszerződéseknek minősültek.³⁴

1.4.1. A tartási szerződés a svájci jogban

Az alimentációs szerződések közül a tartási szerződést csak a svájci jog szabályozza, „Verpfändung” néven. A svájci polgári jog esetében a kötelmi jogról külön könyv rendelkezik, nevezetesen a Schweizerisches Obligationenrecht (továbbiakban OR). A tartási jogviszonyokkal a törvénykönyv 9 cikkén keresztül foglalkozik.³⁵

Az OR kimondja, hogy az eltartott (Pfründner) vagyonát vagy meghatározott vagyoni értékét átruházza az eltartóra (Pfrundgeber), melyért cserébe az eltartónak a jogosult élete

³² Vékás, (2007), 1563.

³³ BGB, Motive II., 320.

³⁴ Zlinszky/Reiner, (1902), 734. l.j: 2.

³⁵ Bár az osztrák jog nem szabályozza külön a tartási szerződést, létezik az „Ausgedinge” jogviszony, amely vidéken terjedt el és a paraszti vagyont volt hivatott megőrizni. Jójárt, (2007), 29., Jegyzetek 30.

végéig megélhetését és ápolását biztosítani kell.³⁶ Ha az eltartott a kötelezettet örökösévé teszi, úgy az öröklési szerződés szabályait kell alkalmazni a jogviszonyra.³⁷ Az ellenszolgáltatás tárgya lehet még készpénz a jogosult oldaláról, az eltartó pedig - a felek megállapodása szerint – lakhatást, gondozást vagy akár az orvosi kezelés költségeit is nyújthatja.

Az ellenszolgáltatásért kapott tartás biztosításánál az ingók esetében – csakúgy, mint a magyar jogban - nincs kikötve biztosíték adása. E kockázatot ingatlanoknál annyiban mérsékli az OR, hogy megengedi zálogjoggal való terhelést. Az eltartó csődje esetén, a jogosult hitelezőként kereshet kielégítést a kötelezett megmaradt vagyonából az általa nyújtandó tartás pénzbeli egyenértékének megfelelően. A biztosítékadásra vonatkozó rendelkezés - a magyar joghoz hasonlóan - inkább az ingatlanforgalmat segíti elő, mint az eltartott így kialakult hátrányos helyzetét.³⁸

Harmadik személy javára kikötött tartási jogviszony létrehozására a svájci jog két feltételt támaszt: a feleknek eleve így kell a szerződést megkötni, és a kedvezményezettnek meghatározottnak kell lennie. A személyes jelleg onnantól kezdve érvényesül, amint felek meghatározták a harmadik személyt, így azt átengedni vagy engedményezni már nem lehet.

A magyar joghoz hasonló, hogy a kötelezett halálával még nem szűnik meg a szerződés, hanem a kötelezettség átszáll az eltartó örököseire. Lehetősége van azonban az eltartottnak egy éven belül kérnie a szerződés megszüntetését.³⁹ A bírósági szerződésmódosításra a svájci jog is teret ad úgy, hogy a felek vagy a hatóság kérelmére eltörli az eltartó háztartásában való eltartást, és kárpótlás gyanánt ítéli meg az eltartottnak az életjáradékot.⁴⁰ Az öröklési jog szerint az eltartott halála esetén a kötelesrésze jogosultak pert indíthatnak az eltartó ellen, hogyha az általa szolgáltatott tartás nem éri el az ellenszolgáltatás értékét.⁴¹

³⁶ Art 521 Abs. 1 OR: „Durch den Verpfändungsvertrag verpflichtet sich der Pfränder, dem Pfrundgeber ein Vermögen oder einzelne Vermögenswerte zu übertragen, und dieser, dem Pfränder Unterhalt und Pflege auf Lebenszeit zu gewähren.“

³⁷ Art 521 Abs. 2 OR: „Ist der Pfrundgeber als Erbe des Pfränders eingesetzt, so steht das ganze Verhältnis unter den Bestimmungen über den Erbvertrag.“

³⁸ *Jórárt*, (2007), 23.

³⁹ Art 528 Abs 1 OR: „Beim Tode des Pfrundgebers kann der Pfränder innerhalb Jahresfrist die Aufhebung des Pfrundverhältnisses verlangen.“

⁴⁰ Art 527 Abs. 3 OR: „Anstatt den Vertrag vollständig aufzuheben, kann der Richter auf Begehren einer Partei oder von Amtes wegen die häusliche Gemeinschaft aufheben und dem Pfränder zum Ersatz dafür eine Leibrente zusprechen.“

⁴¹ *Jórárt*, (2007), 23.

Érvényes megkötéshez az öröklési szerződésnek megfelelő alakot kell alkalmazni,⁴² továbbá a kantononként illetékes közjegyző, vagy egyéb hivatalos személy, valamint két tanú jelenléte szükséges.⁴³ A svájci jogrendszerben a tartási szerződések helyett egyre inkább előtérbe kerülnek az állami, valamint a biztosítási jellegű magángondoskodási intézmények.⁴⁴

1.4.2. A svájci, a német, valamint az osztrák életjáradéki szerződés szabályozása

Az életjáradéki szerződés, vagyis a „Leibrentenvertrag” mindhárom területen szabályozásra kerül. Közös jellemzőjük, hogy hasonlítanak a biztosítási szerződésekhez, mivel nem kell engedményezési szerződés ahhoz, hogy harmadik személy javára szóljon a szolgáltatás.⁴⁵

A svájci jogban a Leibrentenvertrag-ot a jogosult (Rentengläubiger), a kötelezett (Rentenschuldner), valamint harmadik személy élete végig is ki lehet kötni.⁴⁶ Az életjáradéki szerződés érvényességéhez írásbeli alak a megkövetelt.⁴⁷ Az életjáradék (Leibrente) tárgyát a dispozitivitás elvének megfelelően a felek határozzák meg, amelyet - amennyiben másként nem rendelkeznek - a kötelezettnek féléves időszakonként előre kell szolgáltatnia.⁴⁸ Ha a járadékszolgáltatásra jogosult még a szerződésben kikötött időtartam előtt meghal, a kötelezettnek nem szűnik meg kötelezettsége, így a járadék ún. hitelezői az elhalt jogosult örökösei lesznek. Megszűnik azonban a szerződés, ha a kötelezett vagy a harmadik személy - aki javára a szerződést megkötötték - meghal.⁴⁹ Amennyiben eltérő rendelkezés nincs, a jogosult átruházhatja szerződésből fakadó jogait.⁵⁰

Az osztrák életjáradéki szerződés alapján, az egyik fél ígéretet tesz pénz vagy pénzben meghatározható értékű dolog évenkénti fizetésére egy másik (meghatározott) személy

⁴² Art 522 Abs. 1 OR: „Der Verpfändungsvertrag bedarf zu seiner Gültigkeit, auch wenn keine Erbeinsetzung damit verbunden ist, derselben Form wie der Erbvertrag.”

⁴³ Jójárt, (2007), 23.

Art 522 Abs. 2 OR: „Wird der Vertrag mit einer staatlich anerkannten Pfrundanstalt zu den von der zuständigen Behörde genehmigten Bedingungen abgeschlossen, so genügt die schriftliche Vereinbarung.”

⁴⁴ Jójárt, (2007), 23.

⁴⁵ Jójárt, (2007), 19.

⁴⁶ Art 516 Abs. 1 OR: „Die Leibrente kann auf die Lebenszeit des Rentengläubigers, des Rentenschuldners oder eines Dritten gestellt werden.”

⁴⁷ Art 517 OR: „Der Leibrentenvertrag bedarf zu seiner Gültigkeit der schriftlichen Form.”

⁴⁸ Art 518 Abs. 1 OR: „Die Leibrente ist halbjährlich und zum voraus zu leisten, wenn nicht etwas anderes vereinbart ist.”

⁴⁹ Jójárt, (2007), 26.; Art 516 Abs. 3 OR: „Eine auf die Lebenszeit des Rentenschuldners oder eines Dritten gestellte Leibrente geht, sofern nicht etwas anderes verabredet ist, auf die Erben des Rentengläubigers über.”

⁵⁰ Art 519 OR: „Der Leibrentengläubiger kann, sofern nicht etwas anderes vereinbart ist, die Ausübung seiner Rechte abtreten.”

számára, annak élete végéig.⁵¹ A szerződést harmadik személy javára is ki lehet kötni, valamint kétség esetén a járadékot negyedévente kell szolgáltatni.⁵² Az osztrák bírói gyakorlat az életjáradéki szerződést mindig annak szerződési kauzája szerint (Kausaverhältnis) minősíti, így lehet ajándékozási, ajándékozással vegyes, csere, esetleg biztosítási szerződés.

A BGB szerint - ellentétben az osztrák, valamint a svájci joggal - abban az esetben lehet megállapítani, hogy a felek életjáradéki szerződést kötöttek, ha más szerződéstípus a felek között fennálló jogviszonyra nem érvényes.⁵³ A német jogban - csakúgy, mint a magyar, svájci, valamint osztrák jogban⁵⁴ - diszpozitív jelleggel bár, de a jogosult élete végéig történő szolgáltatásról van szó, melyet időszakonként előre kell szolgáltatni. Ha a járadéktárgya pénz, azt 3 havonta, egyéb esetekben a járadék tárgyának természete és célja irányadó a szolgáltatás időtartamának meghatározásánál. A törvény a szerződés érvényességi kellékeként írásbeli alakot rendel.⁵⁵

2. A tartási szerződés történeti összehasonlító vizsgálata az új Polgári Törvénykönyv perspektívájából

Az új Ptk. 2008. évi Szakértői Javaslat (továbbiakban: SzJ) alapján az új Ptk. az Mtj. fogalomhasználatát veszi át.⁵⁶ A 2009. évi LXX. törvényhez - vagyis a hatályba nem lépett új Ptk.-hoz - kiadott Kézikönyvben a Ptk. külön rendelkezik a harmadik személy javára kikötött tartási szerződés lehetőségéről svájci minta alapján. Nem csak ez a rendelkezés új az SzJ-hez képest, kimondja azt is, hogy amennyiben haszonélvezeti jogot jegyeznek be az ingatlan-nyilvántartásba, a tartási jogot már nem kell feltüntetni.⁵⁷ A 2012-ben megjelent Bizottsági Javaslat nem tartalmaz változásokat az SzJ-hez képest.

⁵¹ 1284. § ABGB: „Wird jemanden für Geld, oder gegen eine für Geld geschätzte Sache auf die Lebensdauer einer gewissen Person eine bestimmte jährliche Entrichtung versprochen; so ist es ein Leibrentenvertrag.”

⁵² 1285. § ABGB: „Die Dauer der Leibrente kann von dem Leben des einen oder andern Theiles, oder auch eines Dritten abhängen. Sie wird im Zweifel vierteljährig vorhinein entrichtet.”

⁵³ *Jóárt*, (2007), 26.

⁵⁴ E szabály a XIX.-XX. században is fennállt, és úgy tűnik fenn is maradt. *Zlinszky*, (1902), 739., lj. 1.

⁵⁵ 759. § (1) BGB: „Wer zur Gewährung einer Leibrente verpflichtet ist, hat die Rente im Zweifel für die Lebensdauer des Gläubigers zu entrichten.”

760. § (1) BGB: „Die Leibrente ist im Voraus zu entrichten.”

(2) BGB: „Eine Geldrente ist für drei Monate vor auszuzahlen; bei einer anderen Rente bestimmt sich der Zeitabschnitt, für den sie im Voraus zu entrichten ist, nach der Beschaffenheit und dem Zwecke der Rente.”

761. § BGB: „Zur Gültigkeit eines Vertrags, durch den eine Leibrente versprochen wird, ist, soweit nicht eine andere Form vorgeschrieben ist, schriftliche Erteilung des Versprechens erforderlich.”

⁵⁶ *Vékás*, (2008), 1068.

⁵⁷ *Gárdos*, (2009), 820.

2.1. A tartási szerződés sajátosságai

A tartási szerződés alapján a tartásra kötelezett, vagyis az eltartó a tartásra jogosult körülményeinek és szükségleteinek megfelelő ellátására, gondozására köteles, amelyért cserébe az eltartottnak (tartásra jogosult) ellenértéket kell nyújtania.

A tartási jellegű szolgáltatásokra való jogosultság olyan vagyoni értékű jog, amely szorosan a jogosult személyéhez tapad és kizárólag általa gyakorolható,⁵⁸ azokat nem köteles mástól elfogadni.⁵⁹ A személyes jelleg mellett a bizalmi ismerv hozható fel. A bírói gyakorlat azonban megengedi a teljesítési segéd igénybevételét, pl. ha az eltartó kiskorú, a szolgáltatásokat a szülő teljesítheti.

A tartási szerződés további differentia specificái között említhető a járadékszerűség, mert a szolgáltatásokat részletekben, akár naponta lehet nyújtani. A kötelelem sajátosságai közé tartozik még a tartós célkötelmi jelleg, valamint a huzamosság, amely magában foglalja a kontraktus aleatórius voltát is, mivel a jogviszony általában az eltartott halálával szűnik meg, így előfordulhat, hogy a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás között fennálló értékviszony nem arányos. A tartási szerződést határozott időre is ki lehet kötni, amely csökkenti a jogviszony kockázati jellegét.⁶⁰ A felek köthetnek olyan alimentációs szerződést is, amelynél megvizsgálják, hogy a nyújtani kívánt ellenszolgáltatást az eltartó meddig tudja felhasználni a jogosult eltartására, majd ehhez mérten határozzák meg a kontraktus időtartamát.⁶¹ Ez a kikötés csökkenti a szerencse elemet az eltartottnál, de nem szünteti meg teljesen, mert a jogosult meghalhat a kikötött idő eltelte előtt is, ami ismét azt eredményezné, hogy a haláláig nyújtott tartás nem fedezi az ellenszolgáltatás értékét. Kelemen a jogviszony további ismérveként a szigorúságot említette még, mivel a jogosult megélhetésének biztosításához a megfelelő időben és helyen megvalósuló pontos teljesítés is szükséges.⁶²

Az új Ptk. a 6:491. § (1) bekezdésében ellenszolgáltatás teljesítésére kötelezi az eltartottat, tehát alapvetően visszterhes szerződésről van szó. A 6:61. § megfogalmazza a visszterhesség vélelmét, amely a közeli hozzátartozók közötti jogügyletekre is zsinórmértékül szolgál, azonban a Ptk. kivételként intézményesíti a tartási szerződés ingyenes voltát.⁶³

⁵⁸BH1995.711

⁵⁹Kovács, (2008) 208. lj: ⁴⁶⁰Nagy Éva – Pecze Dóra: Polgári jog II., Budapest – Pécs, 311. 2004.

⁶⁰Vékás, (2008), 1068.

Konkrétabban, a bírói gyakorlat meghatároz 5, 11 vagy akár 14 napos tartási jogviszonyt is.

Kecskés, (2007), 2091. o.

⁶¹Kecskés, (2007), 2094.

⁶²Kelemen, (1942), 400.

⁶³BH1997.527

Az Mtj. is kimondta, hogy a szerződés érvényessége közokirati vagy hitelesített magánokirati formát kíván, főleg, ha ellenszolgáltatásként ingatlan tárgyú kikötményről van szó.⁶⁴ Ezt az előírást a gyakorlat nem követte, ugyanis szerződést ráutaló magatartással is lehetett létesíteni azzal a feltétellel, hogy a jogviszonynak huzamosabb ideig kell fennállnia hatályossága megállapításához. A formakényszert a visszerhes tartási kötelemnél lehetett mellőzni,⁶⁵ viszont a tartási, az életjáradéki és az öröklési szerződések kiegészítéséről szóló 1967. évi 2. sz. tvr. a szerződés írásbeliségét általánosan kötelezővé tette. Szintén az előbbi jogszabály nyilvánítja elengedhetlenné a szerződés megkötéséhez a hatósági jóváhagyást,⁶⁶ amely az 1990-es évektől már elmaradhat. Egyebekben - a kockázati jelleget is mérsékelve - az írásba foglalás követelménye a jogosult kihasználhatóságát hivatott megakadályozni, valamint bizonyítást megkönnyítő funkciókat is betölt.⁶⁷

Az új Ptk. az ex contractu tartási kötelezettséget szabályozza, de az ingyenes tartási jogviszonyoknál utal a közeli hozzátartozók irányában fennálló ex lege tartási kötelezettségre is. Egyebekben a törvényes tartás eseteit a Negyedik könyv szabályozza. A két követelés - bár fogalmilag különbözik - egyébként azonos természetű, így a szerződéses tartást érintő rendelkezések a családjogi ellátásra is vonatkoznak.⁶⁸

2.1.1. Elhatárolás egyes szerződésektől, különös tekintettel az öröklési, illetve a gondozási szerződésekre

A fent említett szerződések mellett a tartási jogviszonyokkal hasonlóságot mutatnak még az öröklési szerződéssel vegyes tartási, az ajándékozási, illetve az adásvételi szerződések. Szükséges megemlíteni szintén, a ma már egyre gyakrabban előforduló otthonházban nyújtott tartásról is, azonban e kontraktust a Ptk. nem nevesíti önállóan.⁶⁹

⁶⁴ *Vadász*, (1930), 241., 1469 §, 1471. §

⁶⁵ *Miniszteri Indokolás*, (1959), 462.

⁶⁶ *Kemenes*, (1987), 262.

⁶⁷ *Vékás*, (2008), 1071.

⁶⁸ *Kelemen*, (1942), 394., lj: 12) Almási: II. 878.

⁶⁹ A XX. század elején a előfordult a tanintézetekkel való szerződéskötés. Ennek értelmében az ellátottnak akkor is ki kellett fizetnie az egész évi díjat, ha elhagyta a tanév vége előtt az intézményt, és nem tartott igényt további nevelésre, tanításra. *Kolosváry*, (1927), 291.

Szintén - a XX. század elejei bírói joggyakorlat alapján - tartási jogviszonynak minősült a munkaadó és alkalmazottja között, ha a munkaadó a könyörületesség határát meghaladó gondoskodást tanúsított a munkaképtelen alkalmazott - mint idegen személy - irányába rövid szolgálatra való tekintettel, rendszeres tartás nyújtásával. Ilyenkor mentesült a munkaadó a gyanú alól, hogy a munkavállalót ő juttatta munkaképtelen helyzetbe. *Szladits*, (1928), 458-459.

A Kúria újabb, rendszertanilag is vitatható - vö. régi Ptk. 658. § (1) bek. - álláspontja szerint az öröklési szerződés a tartási (életjáradéki) szerződés különleges típusa, mely tartalma alapján tekinthető alimentációs jogviszonynak, formáját tekintve végrendelet.⁷⁰

A jogszabály értelmében az örökhagyó, tehát az eltartott nem csak a maga részére, hanem harmadik személy javára is köthet ilyen szerződést.⁷¹ Különbség abban áll, hogy az örökhagyó halála döntő jelentőségű e jogviszonyoknál,⁷² mivel annak halálakor száll át az eltartó tulajdonába az ellenszolgáltatás - ami a Ptk. szerint vagyon, annak egy meghatározott része, esetleg meghatározott vagyontárgyak lehetnek. Jelentős differencia még a fokozottabb formakényszer megkövetelése, vagyis az írásbeli végrendeletre vonatkozó szabályok alkalmazása.⁷³ Öröklési szerződés érvényessége hatósági jóváhagyáshoz is köthető.⁷⁴ Ez esetben, ha a jogviszony létrejöttét nem hagyták jóvá a szerződéskötéskor vagy az örökhagyó halálakor, úgy az érvényesen létre sem jött.⁷⁵

A szerencsejellegű csökkentő rendelkezés az eltartott (örökhagyó) oldalán, csakúgy, mint az alimentációs jogviszonyoknál, hogy az öröklési szerződés nem szűnik meg az örökös halálával akkor, ha az addig nyújtott tartás értéke a váromány értékét nem éri el. A további tartási kötelezettség az örökös jogutódjára száll át.⁷⁶ Érdekes helyzet áll elő, ha az örökhagyó a szerződés megszüntetése iránt pert indít, és vagyonáról más részére rendelkezik, ám a per során meghal. Felmerül a kérdés, hogy ilyenkor folytatódik-e az eljárás. A gyakorlat ilyenkor megengedi az eltartónak, vagyis a végrendeletben megjelölt örökösnek, hogy a pert folytassa az elhalt örökhagyó jogutódként.⁷⁷ Egyebekben az öröklési szerződés - a megtámadhatósági szabályoknak megfelelően - hivatalból nem, csak az érdekelt hivatkozására érvényteleníthető.⁷⁸

Örökléssel vegyes tartási szerződésről van szó, ha az ellenszolgáltatást, pl. lakást az eltartott halálakor adják át.⁷⁹

Már az 1900-as évek elején is megengedett volt tartás nyújtása ajándékként.⁸⁰ Az ajándékozási szerződéstől való elhatárolásnál az ingyenesség, tehát a tulajdonátruházás vagy

⁷⁰BH2013.16.

⁷¹2013. évi V. törvény, 7:48. § (1)

⁷²Kemenes, (1987), 261.

⁷³2013. évi V. törvény, 7: 49. § (1)

⁷⁴Kovács, (2008), 206.

⁷⁵BH1996.319

⁷⁶BH1985.20

⁷⁷BH1985.232

⁷⁸BH1996.590

⁷⁹Kecskés, (2007), 2100-2101.

⁸⁰Kelemen, (1942), 387.

visszterhesség, vagyis az alimentációs szándék az irányadó.⁸¹ Az ingyenes tartási szerződés - bár a Ptk. az ajándékozás szabályait rendeli alkalmazni a tartás nyújtásának megtagadása esetén - nem minősül ajándékozásnak, mert a tartás a fogalmi elemei közé tartozik.⁸² Ha nem áll fenn családi kötelék, és az eltartó nem fogadott el ellenértéket a nyújtott tartásért, ajándékozásról van szó.⁸³ A régi Ptk. előtti jogban ajándékozásnak számított, ha az átruházott vagyon jövedelme a tartást fedezte,⁸⁴ ellenben vissztehernek minősültek azok a kiadások, amelyeket nem fedezett az átruházott vagyon, így visszterhes elemekkel „terhes” ajándékozás jött létre.⁸⁵

Az adásvételi szerződéstől való megkülönböztetés visszterhes tartási jogviszonyok esetében jelenthet problémát. E körben is a tulajdon átruházási célzat fennállása a mérvadó,⁸⁶ vagyis a felek szándéka és a szerződés tartalma.⁸⁷

A gondozási szerződést sem a régi, sem az új Ptk. nem nevesíti, azonban a gyakorlatban nagy szerepe van. Legfőbb különbség, hogy e jogviszonyoknál a kötelezett a jogosultat nem - vagy nem feltétlen - a saját vagyonából tartja el, továbbá valamely különleges tartalmú kötelezettség teljesítéséről van szó. Az utóbb említett esetre a bírói gyakorlat például gondozási szerződésnek minősíti, ha a felek nem rendelkeznek a lakhatásról, valamint étellemezésről.⁸⁸ Vékás a gondozási szerződés külön nevesítését azért nem tartotta célszerűnek, mert az e körben egyébként kialakult bírói gyakorlatot megbontaná, főlegesen emelne ki a tartási szerződésben felsorolt szolgáltatások közül egyet, illetve problémát jelentene még az ápolás, gondozás közötti különbségtétel is.⁸⁹ A viszony megromlása

A XX. század elején ajándéknak minősült, pl. ha a gyermeket más látta el a szülő helyett, vagy ha a szülő azért taníttatta, tartotta el az „ifjút”, mert abban reménykedett, hogy a lányát elveszi. *Raffay*, (1909), 335.

⁸¹ *Kovács*, (2008), 206.

⁸² *Kecskés*, (2007), 2100.

⁸³ *Kelemen*, (1942), 387-388.

⁸⁴ (C.2201/926., 8053/929., 197/931.) *Osvald*, (1937), 327.

⁸⁵ *Kelemen*, (1942), 385.

⁸⁶ *Kovács*, (2008), 206.

⁸⁷ A Legfelsőbb Bíróság abból az esetből indult ki, amikor a felek megállapodása az eltartott élete végéig történő pénzjáradék, valamint ingyenes lakhatási lehetőség biztosítására irányult, azonban - mivel ekkor még az alimentációs jogviszonyok létrehozása hatósági jóváhagyáshoz volt kötve - a hatóság nem adta meg az engedélyt. Így a felek a jogviszonyt adásvételi szerződéssé minősítették, mondván, hogy a vételárát részletekben fizetik meg úgy, hogy nem köteles további teljesítésre az eltartó, ha az eltartott a vételár teljes megfizetése előtt meghalna. *Kecskés*, (2007), 2100.

⁸⁸ *Vékás*, (2008), 1070.

Nem volt szükség hatósági jóváhagyásra e szerződések megkötéséhez, ha az étellemezést, valamint a lakhatás biztosítását nem tartalmazta. *Kemenes*, (1987), 262.

⁸⁹ *Vékás*, (2008), 1070.

esetén nem köteles a gondozott elfogadni a teljesítést, de jogviszonyt nem is lehet csak emiatt megszüntetni, ehelyett a bíróság elsősorban járadékszolgáltatási kötelezettségre módosítja.⁹⁰

Szintén nem szabályozza a kódex az otthonházban nyújtott gondozást. Ekkor az otthon fenntartója köt szerződést a gondozásra szorulóval, amelynek értelmében gondozással hivatásszerűen foglalkozók a jogosultat ellenérték fejében gondozzák. Az egyéb alimentációs szerződésektől való elhatárolásának legjelentősebb eleme, hogy nincs szerencse jellege.⁹¹ Ugyanis a gondozott - bár ez esetben sem kiszámítható a jogosult halálának időpontja - az ellenértékként adott pénzszolgáltatást két részletben fizeti meg. Ezt a gondozott egyrészt a beköltözés előtt, vagy éppen akkor nyújtja, így teremti meg magának a lehetőséget; másrészt rendszeresen fizet egy összeget,⁹² amellyel az elhelyezésre és a szolgáltatások igénybevételére jogosítja fel magát.⁹³

2.1.2. A tartásra jogosult jogai

Az új Ptk. 6:492. §-a nevesíti az eltartó megfelelő eltartásához szükséges kötelezettségi kört, amely többek között magában foglalja a jogosult étellemezését, lakhatásának biztosítását, a fűtést, a világítást, a mosás szolgáltatását, illetve a ruházat biztosítását, az ápolást; gondozást, orvosi kezelést, valamint a gyógyszer költségeket, s nem utolsósorban az illő eltemettetést.⁹⁴ A felsorolás exemplifikatív jellegű. A diszpozitivitás elve itt is érvényesül, tehát a felek szabadon rendelkezhetnek a szerződés tartalmáról, - így a jogosultságok és kötelezettségek kvalitatív és kvantitatív jellemzőiről⁹⁵ - nem számít érvénytelenségi oknak a felek egyező akarattal való eltérése.⁹⁶

Már az Mtj. is kimondja, hogy az eltartó „kétség esetében oly ellátásban köteles a jogosultat részesíteni, amely szükségleteinek és viszonyainak megfelel.”⁹⁷ A régi Ptk. miniszteri indokolása körülírja a tartás mértékét. Tág értelemben a tartás megélhetés, valamint

⁹⁰ BH2002.399

⁹¹ A BH1997.592 további elhatárolási szempontokat állapít meg, valamint megállapítja az otthonház fenntartójának kártérítési felelősségét a teljesítés lehetetlenülése esetén. Továbbá BH2013.83 az otthonházban való tartást az 1993. évi III. törvény hatálya alá tartozó szociális ellátó tevékenységnek minősíti, melyhez hatósági engedély szükséges.

⁹² Amely összeg vagy a felek által meghatározott, vagy a gondozott nyugdíjának meghatározott százaléka. *Kecskés, (2007), 2101.*

⁹³ Ezen felül a gondozottnak dologi biztosítékként haszonélvezeti jogot kötnék ki az otthonházon, mely segítségével lakhatása még egy ingatlan-árverés esetén is biztosított lesz. A fenntartó pedig felmondási joggal élhet, abban az esetben, ha pl. a jogosult nem tartja be a házirendet. *Kecskés, (2007), 2100-2101.*

⁹⁴ 2013. évi V. törvény, A tartási és életjáradéki szerződés, Indokolás

⁹⁵ *Benke, (2014), 294.*

⁹⁶ BH2000.14

⁹⁷ *Vadász, (1930), 241., 1469. §*

az életszükségletek biztosítását jelenti. Elsődlegesen a felek megállapodása az alapja a tartás mennyiségi és minőségi tartalmának, ennek hiányában lehet a törvényt alapul venni. A hatályos normaszöveg is a „megfelelő” kifejezést használja iránymutatásként. Hogy a tartás megfelelőnek mondható-e, azt az eltartott körülményei alapján lehet megállapítani,⁹⁸ melyhez figyelembe kell venni a felek személyi és vagyoni viszonyait, az eltartott szerződéskötés előtt fennállt életkörülményeit, illetve az ellenszolgáltatás mértékét.⁹⁹

A szerződés érvényes akkor is, ha az eltartott rendelkezik a létminimumhoz szükséges anyagiakkal, továbbá, ha nem szorul ápolásra és gondozásra. A kötelezettnek szolgáltatnia kell azonban a jogosult alapvető szükségleteinek kielégítését jelentő ellátás legkisebb mértékét, és nem hivatkozhat az ellenszolgáltatás elenyésző értékére.¹⁰⁰ Nem hanyagolható el az eltartott kora, egészségügyi állapota és egyéb szükségleteinek figyelembe vétele sem. A fent említett aspektusok mellett a megfelelőség kritériumához hozzátartozik az is, hogy az eltartott meg legyen elégedve a tartással.¹⁰¹ Utóbbinál azonban pl. Benke rámutat arra, hogy nem az eltartott szubjektív véleménye, hanem az objektív rászorultság megállapítása a mérvadó.¹⁰²

A tartás a megélhetést közvetetten biztosító kötelezettségeket is felölel, így a gyógyíttatást, ápolást és illő eltemettetést.¹⁰³ Megfelelőnek minősül a szolgáltatás akkor is, ha egy napi otthoni ápolás után a beteg kórházba kerül, és az eltartó ezt követően élelemfeljavítás, ruházatról való gondoskodás, az orvosokkal és az ápolószeméllyel való kapcsolattartás biztosításával tesz eleget a gondozási kötelezettségnek.¹⁰⁴ A gyógyíttatást felölelő gyógyszer- és orvosi költségek viselését illetően jellemzőek a jogviták, temetési költségek esetében gyakori szituációként említhető, hogy azt a nem örökös eltartó a rokonokra szándékozik hárítani kikerülve ezzel kötelezettsége teljesítését.¹⁰⁵

Az illő eltemettetés meghatározásához az Mtj. 1469. § a „qui alit, sepevit” elvet veszi alapul, vagyis a halott társadalmi állásához illő, tisztességes eltemettetést. Elsősorban - mint Kelemen megjegyzi - nem a vagyoni helyzeteken alapuló társadalmi különbségekről, hanem

⁹⁸BH1995.347

⁹⁹Az 50-es évek előtti jogban a természetbeni tartáshoz tartozott pl. az étkeztetés biztosítása, miszerint nem volt elegendő, ha csupán nyers élelmiszerekhez tudott hozzáférni az eltartott, kész ételeket kellett biztosítani számára. Az eltartásnak továbbá békés, családi környezetben kellett végbemennie, az eltartónak mindenképpen alkalmazkodnia kellett. Ha az eltartott dohányzott, vagy rendszeresen fogyasztott bort, úgy ezeket is szolgáltatni kellett számára. *Kelemen*, (1942), 403-404.

¹⁰⁰*Kelemen*, (1942), 399.

¹⁰¹BH1989.272

¹⁰²*Benke*, (2014), 294.

¹⁰³*Kőrös*, (2013), 389.

¹⁰⁴*Kecskés*, (2007), 2091.

¹⁰⁵*Miniszteri Indokolás*, (1959), 461-462.

olyan tradíciókról, szokásokról van szó, mint pl. a torontáli szerbeknél a halotti tor, amelynek elmaradása kegyeletsértésnek számít, így szerződésszegő magatartást jelentett.¹⁰⁶ Az új Ptk. a hagyatéki tartozások körében említi az örökhagyó illő eltemetésének költségeit.¹⁰⁷ Benke szerint az, hogy a törvény külön kiköti a betegség esetén való gyógyíttatást, ápolást, valamint a halál esetén az illő eltemettetést, és, hogy e szolgáltatásokat csak ezekben az esetekben követelheti az eltartott, rontják az új Ptk. színvonalát.¹⁰⁸

2.1.3. A tartásra kötelezett jogai

A felek korrelatív viszonyban állnak egymással, ami azt jelenti, hogy vice versa meghatározzák egymás jogosultságát és kötelezettségét.¹⁰⁹

Az ellenszolgáltatás meghatározásánál is dominál a diszpozitív jelleg. Lehetőség van ingó dolgok - mint pl. lakásberendezési tárgyak, értéktárgyak, háztartási gépek - tulajdonjogának átruházása is, mely esetben kiköthető, hogy azok tulajdonjoga csak az eltartott halála után kerülhet át az eltartó vagyonába. Szintén ellenszolgáltatásként nyújtandó – azonban ritkábban fordul elő – készpénz szolgáltatása, de az is előfordulhat, hogy az idős eltartottak nyugdíjuk egy részét engedik át.¹¹⁰

Túlnyomóan ingatlan tulajdonjogának átengedése fordul elő ellenszolgáltatásként, így az új Ptk. is külön szakaszt szánt e jogviszonyok szabályozására, melynek részletesebb kifejtésére később kerül sor (3.4). Lakásbérleti jogosultság átengedése az eltartott halála után csak a bérbeadó írásbeli hozzájárulásával lehetséges, azonban további feltételeknek is eleget kell tenni, hogy a bérleti jogosultságot az eltartó megszerezze. A bérbeadó hozzájárulásától a bérlő, vagyis az eltartott haláláig legalább egy évnek el kell telnie, illetve a tartásra kötelezettnek a szerződésben vállalt tartási kötelezettségét teljesítenie kell.¹¹¹ Tartási szerződés fennállása esetén az eltartó írásbeli hozzájárulása szükséges, ha az eltartott a lakást meg akarja vásárolni.¹¹² Haszonélvezeti jog esetében csak az eltartott, mint haszonélvező haláláig jogosultak az eltartók a lakást használni, utána azt el kell hagyniuk. Semmis tehát a haszonélvezeti jog átruházása az eltartott halála utáni időre.¹¹³

¹⁰⁶Kelemen, (1942), 399.

¹⁰⁷2013. évi V. törvény, 7:94 § (1) a)

¹⁰⁸Benke, (2014), 294.

¹⁰⁹Kemenes, (1987), 263.

¹¹⁰Kecskés, (2007), 2093.

¹¹¹Kőrös, (2013), 386.; Vö. Ltv. 22. § (1), 32. § (1) b, c; BH1999.163

¹¹²1993. évi LXXVIII. törvény, 89. § (5); Benke, (2014), 296.

¹¹³Kecskés, (2007), 2094.

2.2. A szerződés alanyainak többsége a jogosulti és a kötelezetti oldalon

2.2.1. Többalanyúság az eltartottak esetében

A többalanyú kötelmeket a Ptk. az általános kötelmi részben említi, viszont speciálisan a tartási szerződésekre vonatkozóan a 6:493. § (2) tartalmaz rendelkezéseket, amely e szerződések többalanyúságának problémakörét szabályozza az eltartotti oldalon.

Ha felek a tartási szerződést több jogosult javára kötötték meg, azonban az egyikük meghal, a törvény alapján a túlélő eltartottak változatlan tartalommal igényelhetik a szolgáltatást.¹¹⁴ Kockázatot csökkentő rendelkezést fogalmaz meg a Ptk., amikor az általános kötelmi szabályokra tekintettel kizárja a jogosulti egyetemlegességet.¹¹⁵ A tartás fogalmával ellentétben állna, ha a követelés úgy illelné meg az eltartottakat, hogy bármelyikük követelheti az egész szolgáltatást, azonban a kötelezettet egyszeri teljesítéssel, valamint akármelyik jogosult kielégítésével szabadulna kötelezettsége alól,¹¹⁶ így a többi jogosult elesne az ellenszolgáltatás fejében nekik járó tartástól.

Alkalmazható az együttesség szabálya, - ami szintén a kötelelem aleatórius jellegét enyhíteni hivatott - mely a nem osztható szolgáltatások esetében jelentős, ugyanis ilyenkor valamennyi jogosult kezéhez kell teljesíteni.¹¹⁷ A 6:493. § (2) bek. pedig úgy rendelkezik, hogy „ha a körülményekből más nem következik” kikötést, illetve hozzáteszi a megszokott életvitelhez elengedhetetlen szolgáltatások követelésének lehetőségét.¹¹⁸ Ezen oszthatatlan szolgáltatások – mint például a lakáshasználat vagy a rezsiköltségek viselése – továbbra is teljes egészében igényelhetők.¹¹⁹

Ha a szerződés tárgya osztható szolgáltatás, minden jogosult követelheti az őt megillető részt, mely kétség esetén a szolgáltatás egyenlő mértékét jelenti.¹²⁰ Utóbbi rendelkezést, a kódex szintén a 6:493. § (2) bekezdésben erősíti meg, amikor kimondja a túlélő jogosult arányos követelésére fennálló igény fenntartását.¹²¹ Osztható szolgáltatásnak

¹¹⁴2013. évi V. törvény, A tartási és az életjáradéki szerződés, Indokolás

¹¹⁵Benke, (2014), 297.

¹¹⁶2013. évi V. törvény, 6:33. § (1)

¹¹⁷2013. évi V. törvény, 6:32. §

¹¹⁸2013. évi V. törvény, 6:493. § (2)

¹¹⁹Kőrös, (2013), 390.

¹²⁰2013. évi V. törvény, 6:31. §

¹²¹2013. évi V. törvény, 6:493. § (2)

számít pl. az élelmiszer, mely a túlélő eltartottat ugyanolyan arányban illeti meg, így a ráeső részt követelheti az eltartótól.¹²²

2.2.2. Többalanyúság a kötelezettek estében

Természetesen a kötelezeti oldalon is előfordulhat több szerződő fél. Érdemes e szegmensnél is a Ptk. általános kötelmi szabályait vizsgálni elsősorban. Az eltartott követelheti mindegyik kötelezettől a ráeső részt, amely kétség esetén a tartás egyenlő arányban való igénylését jelenti.¹²³ Ellentétben az eltartotti oldallal, a tartási szerződés kötelezeti oldalán előfordulhat egyetemlegesség.¹²⁴ Nem osztható szolgáltatások esetében a teljesítés bármelyik kötelezettől követelhető, osztható szolgáltatásnál pedig az eltartott bármelyik kötelezettől követelheti a teljesítést. Amennyiben valamelyik egyetemlegesen kötelezett teljesít, annak erejéig az eltartottal szembeni kötelezettség megszűnik.¹²⁵

E tekintetben kockázati elemként merül fel az a kérdéskör, mely az osztható szolgáltatás egyetemleges vagy osztott voltaival foglalkozik. Benke szerint, mivel a tartási szerződések megkötésekor sokszor az eltartott létfenntartásáról van szó, így indokolt lett volna az új Ptk. –nak kifejezetten meghatározni az osztott szolgáltatás egyetemlegességét. Így a jogosult akármelyik eltartótól követelhetné a tartást, míg oszthatóság esetében csak az adott eltartóra eső részért léphet fel. Véleménye szerint a megoldás a diszpozitivitásban, azaz a felek egyetemleges kötelezeti jogállásra vonatkozó megállapodásának lehetőségében kereshető.¹²⁶

2.2.3. A bírói gyakorlat

A többalanyúság leggyakoribb esete az, amikor akár eltartóként, akár eltartottként házastársak kötnek szerződést. A bírói joggyakorlatban az eltartott oldalán felmerülő szerencseelem mérséklésére született megoldás. Ha a házastársak kötelezettként szerződnek, és később elválnak, majd az egyik kötelezett elköltözik az addigi közös ingatlanból, előállhat

¹²²Kőrös, (2013), 390.

¹²³2013. évi V. törvény, 6:28. § (1)

¹²⁴Tartási kötelezettség, melyet ellenérték fejében szerződésileg többen vállaltak, a szolgáltatás természeténél fogva egyetemleges. (C.747/931.) *Osvald*, (1937), 326.

¹²⁵2013. évi V. törvény, 6:29. § (1)-(2)

A kötelezettek közül - egyetemlegesség esetén - ha az egyik teljesít, az ellenérték másik kötelezettre eső részét attól követelheti. (C.1948/929.) *Osvald*, (1937), 329.

¹²⁶Benke, (2014), 306.

az a helyzet, hogy az elköltöző eltartó nem kívánja tartási kötelezettségét a továbbiakban teljesíteni, és az ingatlanban maradó kötelezett sem szeretné ugyanazzal a tartalommal fenntartani a jogviszonyt. Ilyenkor – a Ptk. 6:495. § (2) alapján - a fennálló tartási szerződést részben életjáradéki szerződéssé lehet változtatni az elköltözött vagy a volt házastárs szempontjából.¹²⁷ Azonban ha ez sem vezet eredményre, a bíróság megszünteti a szerződést az egyik eltartó és eltartott között, és az elszámolásról való rendelkezés mellett módosítja a még kötelemben maradt eltartó tekintetében a szerződést.¹²⁸

Szintén a jogosulti oldalról vizsgálva a kockázatot, a házastársak valamelyikének halála nem jelenti azt, hogy az addig nyújtott szolgáltatások a felére mérséklődnek.¹²⁹ Ha a szolgáltatás tartalmának csökkentését illetően bírói szerződésmódosításra kerülne sor, ennek megállapításához először a felek szerződésbeli akaratát kell figyelembe venni, majd a személyi, vagyoni és jövedelmi viszonyokat.¹³⁰ A tartási szerződés az eredeti tartalommal is fennmaradhat.¹³¹

Az eltartott házastársak a tartás fejében szolgáltatott ellenértékért mindketten felelősséggel tartoznak, a szolgáltatást nyújtó fél nem eshet el az ellenértéktől csak azért, mert az egyik házastárs vagyon hátrahagyása nélkül halt meg.¹³² A fent említett együtteség szabályának megfelelő alkalmazásával ezért az „egységes és meg nem osztható” szolgáltatást a túlélő házastárs követelheti.¹³³

2.2.4. Harmadik személy a tartási szerződésben

Bár a Ptk. alimentációs szerződésre vonatkozó részei nem említik külön a harmadik személyre való tartás kikötésének lehetőségét, ez mégis megengedett. Jójárt szerint a régi Ptk.

¹²⁷BH2000.491, *Orosz*, (2013), 59.

BH1978.119, Ha a házasságot felbontják, az így megváltozott helyzet miatt a tartási szerződést a felek vagy a bíróság módosíthatják, illetve megszüntethetik.

¹²⁸*Benke*, (2014), 298. Vö: BH1999.116.II, illetve BH1998.336; *Benke*, (2014), 298.; (C.217/902.) *Osvald*, (1937), 329.

¹²⁹Az Mtj. 1476. § még így rendelkezett, nevezetesen: Ha a kikötményt az átruházó és házastársa javára állapították meg, az egyik jogosultnak halála után a túlélő az oszthatatlan szolgáltatásokat - különösen a lakást - egészben, az oszthatókat csak felerészben követelheti. Egészben követelheti az osztható szolgáltatásokat is, ha oly tárgy fenntartására vagy használatára szolgálnak, amely neki egészben jut. *Vadász*, (1930), 242.

¹³⁰*Kecskés*, (2007), 2016.

¹³¹*Vékás*, (2008), 1071.

Felmerült olyan eset is, amikor több jogosult közül az egyik meghal, a szerződés terjedelme változik, mivel az élő eltartottra koncentrálódik. A szolgáltatás jellege szerinti különbséget, és az ezekből eredő joggyakorlat béli differenciálódást próbálja kiküszöbölni a 2008. évi Vékás-féle Szakértői Javaslat az új Ptk.-hoz.

¹³²*Benke*, (2014), 298.

¹³³*Raffay*, (1909), 336.

kizárta a harmadik személy számára történő tartási szerződés megkötését,¹³⁴ -véleményem szerint - azonban ez nem helytálló, mert a régi Ptk. 233. §-ában foglalt feltételekkel az ügylet megengedett. Az új Ptk. sem hoz újat e tekintetben.

Harmadik személy akkor követelheti közvetlenül a tartás teljesítését, ha ezt a jogát a felek kifejezetten kikötötték, illetve, ha ez a szerződés céljából, vagy az eset körülményeiből egyértelműen kikövetkeztethető.¹³⁵ A teljesítés követeléséhez szükséges továbbá, hogy a szerződést kötő felek értesítsék a harmadik személyt az érdekében létrehozott kontraktusról, azonban, ha lemond a teljesítés követeléséről, akkor a tartást a javára szerződött fél igényelheti a kötelezettől.¹³⁶ Az eltartói oldalon csökkenti a szerencsejelleg az a rendelkezés, amely kimondja, hogy a kötelezett a szerződésből folyó kifogásait nemcsak a harmadik személlyel, hanem a javára szerződő féllel szemben is követelheti.¹³⁷

Az ellenszolgáltatás szempontjából vizsgálva, azt harmadik személy is teljesítheti az eltartó felé, pl. ingatlan tulajdonjogának átruházásnál, amelyet harmadik személy javára is be lehet jegyezni a nyilvántartásba, a megfelelő alakísági kritériumok teljesítése mellett.¹³⁸

A személyes jelleg követelményét nem lehet megkerülni, mert az eltartó teljesítési segéd igénybevételére csak az eltartott hozzájárulásával jogosult.¹³⁹ Ez a jogosult javára mind a bizalmi ismérv, mind pedig a kockázat csökkentésének erősítését szolgálják.

2.3. Az ingyenes tartási szerződés

E jogviszonyok a visszterhes tartási szerződésnél ritkábban fordulnak elő, azonban mindkét Ptk. külön nevesítette a tartás e fajtáját, és az a kódexek előtti jogban is létezett. A XX. század elején még ajándéknak minősült,¹⁴⁰ A jelenlegi bírói gyakorlat visszterhes szerződésként kvalifikálja az olyan esetet is, amikor a tartás értéke nem éri el a nyújtott ellenszolgáltatását.¹⁴¹

¹³⁴Jóvárt, (2007), 23.

¹³⁵2013. évi V. törvény, 6:136. § (1)

¹³⁶2013. évi V. törvény, 6:136. § (2)

¹³⁷2013. évi V. törvény, 6:136. § (2); Benke, (2014), 300.

¹³⁸Benke, (2014), 300.

¹³⁹Jóvárt, (2007), 21.

¹⁴⁰Tartási szerződés ajándékozásnak számít, ha az átruházott vagyon jövedelme a tartást fedezi.

(C.2201/926., 8053/929., 197/931.) Osvald, (1937), 328.

Ha egy család az 1900-as évek elején csecsemőt fogadott be és huzamosabb időn keresztül nevelte, eltartotta, azonban nem támasztott megtérítési igényt a gyermek hozzátartozóinál, ingyenes tartásról volt szó. Vadász, (1930), 243-244.

¹⁴¹Vékás, (2008), 1074.

Az ingyenes tartást jellemzően egymással szoros kapcsolatban - pl. családi kötelékben - álló személyek vállalják.¹⁴² Megjegyzendő, hogy a közeli hozzátartozók között törvényes tartási kötelezettség áll fenn, amely nem tartozik e kontraktuális jogviszonyok körébe. A Ptk. alapján a közeli hozzátartozók közötti tartásért ellenszolgáltatás nem jár.¹⁴³ E kijelentés egy megdönthető vélelmet foglal magában: a „ha a körülményekből más nem következik” fordulat révén. A jogviszony visszterhesnek minősül, ha a közeli hozzátartozó - aki nem köteles tartásra - átlagos mértéket meghaladó ápolást és gondozást nyújt az eltartottnak.¹⁴⁴ A szerződés érvényességi kelléke az írásba foglalás, mert jogvita esetén a bíróságnak először a felek akaratából kell az ingyenességet megállapítani. Amennyiben ez nem jár sikerrel, a visszterhesség vélelme az irányadó.¹⁴⁵

A Ptk. a kötelezett védelmében a szerződés megszüntetéséről rendelkezik arra az esetre, ha a szerződéskötés után a vagyoni körülményei megváltoznak, így a továbbiakban a tartás folyósítása - valamint életjáradéki szerződéssé változtatása - túl nagy megterhelést jelentene számára.¹⁴⁶ Ha a jogosult ingyenesen kapott tartást, úgy neki kell ilyen esetben engednie, mintha a tartásért ellenszolgáltatást nyújtott volna,¹⁴⁷ és a kötelezett felelőssége is kisebb, így küszöbölve ki esetében a kockázatot.¹⁴⁸ Az új Ptk. - a régivel ellentétben - akként rendelkezik, hogy a teljesítés megtagadására az ajándékozási szerződésre, a kötelezett felelősségével kapcsolatban pedig az ingyenes szerződésekért fennálló felelősség szabályait kell alkalmazni.¹⁴⁹ E rendelkezés az előző bekezdésben írtak mellett azt jelenti, hogy nem lehet visszakövetelni a már nyújtott tartást, kiváltképpen, ha természetben nyújtották, kivéve a jogosult által fel nem használt járadékszolgáltatásokat.¹⁵⁰

Az ingyenes szerződések esetében a szolgáltatást nyújtó fél kockázatait nem csupán a felelősség enyhébb alakzata révén lehet megfelelő mértékre szorítani. Ezért a kockázati kérdéseket is szem előtt tartva az ingyenes tartásra úgy rendelkezik a Ptk., hogy e

¹⁴²Ilyennek minősül, amikor a feleség a törvényes tartást azért nem követelhetné a volt férjtől, mert arra nincs rászorulva, de a férj mégis folyósít tartást életjáradéki szerződés keretében a feleségnek.

Világhy/Eörsi, (1962), 210.

¹⁴³Az új Ptk. szerint közeli hozzátartozó a házastárs, egyenes ágbeli rokon, az örökbefogadott-, a mostoha-és a nevelt gyermek, az örökbefogadó-, mostoha-és a nevelőszülő, illetve a testvér. Az élettárs a hozzátartozók csoportját képezi, azonban a régi Ptk. még a közeli hozzátartozókhoz sorolta a bejegyzett élettársat. Az 1930-as évek gyakorlata a testvér esetében az ingyenességet nem állapította meg, mert jogszabály nem kötelezte a testvéreket egymás tartására.

(C.7915/928., 6998/930.) *Osvald*, (1937), 325.

¹⁴⁴BH1995.713

¹⁴⁵*Magyarázat*, 531.

¹⁴⁶2013. évi V. törvény, 6:496. § (3)

¹⁴⁷*Világhy/Eörsi*, (1962), 213.

¹⁴⁸*Vékás*, (2008), 1074.

¹⁴⁹2013. évi V. törvény 6: 496. § (4)

¹⁵⁰*Kőrös*, (2013), 395.

jogviszonyok nem csak a jogosult, hanem a kötelezett halálával is megszűnnek, és a túlélő jogosult nem követelhet az eltartó örököseitől további tartást.¹⁵¹

3. Az alimentációs szerződésekben előforduló szerencseelem

3.1. A szerencseszerződés jellemzője

Az aleatórius jelleg bővebb kifejtésére a dolgozat elején került sor (1.1), az egyes konkrét szerződés típusok megnevezése azonban erre a fejezetre tartozik. A szerencseszerződések tárgya valamilyen jövőben bekövetkezendő eseménytől vagy ténytől válik függővé. Előzetesen csak becsülhető, hogy a szerződés eredménye nyereséges vagy veszteséges lesz-e, illetve, hogy ez melyik félnél fog beállni. Szerencseszerződésről beszélünk fogadás, reményvétel,¹⁵² játék, valamint az alimentációs szerződések esetében. Ezen ügyletek közül a fogadás, valamint a játék bírói úton nem, a reményvétel, továbbá az alimentációs szerződések bíróilag érvényesíthetők.¹⁵³ A tartási szerződések esetében a kötelezett egy speciális szolgáltatást nyújt, melyhez a bizonytalanság, illetve a szerencseelem társul. Így a jogviszony időtartama, tartalmi váza nemcsak a szerződés megkötésekor, de még annak ideje alatt sem határozható meg.¹⁵⁴

3.2. Az eltartott, illetve az eltartó oldalán jellemzően előforduló szerencseelemek

A bírói gyakorlat kimondta, hogy az eltartott haláláig kikötött szerződések szerencseszerződéseknek minősülnek.¹⁵⁵ Az eltartott oldalán akkor jelenik meg kockázat, ha az eltartó meghal, és a nyújtott ellenszolgáltatást nem fedezi az eltartó által addig nyújtott tartás. A szerencse jelleg miatt nem vizsgálható az átruházott vagyoni érték és a tartás

¹⁵¹ Köles/Sághy, (2006), 341.

¹⁵² Ezzel markánsan ellentétes álláspontot képvisel Benke, (2011), passim, és Bessenýő, (2014), 197.

¹⁵³ Zlinszky /Reiner, (1909), 734-735

¹⁵⁴ BH2013.125

Az osztrák legfelsőbb bíróság (OGH) kimondta, hogy a szerencseszerződés tárgya a kockázat vállalása, továbbá - csakúgy, mint a magyar jogban - bizonytalan jövőbeli előny haszonban való reménykedés.

(1978) Beim Glücksvertrag ist unmittelbarer Vertragsgegenstand die Übenahme eines Risikos, eines Wagnisses. (OGH 02.03.1978 6 Ob530/78.) Benke, (2011), 270.

¹⁵⁵ BH1999.22

értékének aránya, valamint a jogosult az utóbb szerzett vagyonát is átruházhatja.¹⁵⁶ Ekkor az elhalt eltartó (mint örökhagyó) örökösei kötelesek helyt állni mindaddig, amíg a tartás nem fedezi a nyújtott ellenszolgáltatást.¹⁵⁷

Ez az eset fordítva is igaz, az eltartó számára kiszámíthatatlan a jogosult halálának időpontja, tehát a sok költség és erőráfordítás nem biztos, hogy egyensúlyban áll a kapott ellenszolgáltatással. Elmondható tehát, hogy az eltartónak is fennáll a kockázata, ha az általa nyújtott tartás értéke nagyobb, mint a kapott ellenszolgáltatásé.¹⁵⁸ Ekkor felmerülhet benne a szerződés megszüntetésének gondolata.¹⁵⁹ A régi Ptk. előtti bírói gyakorlat teljesen elzárkózott a szerződés megszüntetésétől ebben az esetben, azonban az újabb gyakorlat enyhített a szigoron, és lehetőséget biztosít akkor, ha a kötelezett körülményeiben lényeges változás állt be a szerződéskötés időpontjához képest, s így nem tudná változatlanul teljesíteni a kötelezettségét. Ekkor a felek megegyezésének hiányában lehetőség van a szerződés bíróság általi módosítására a *clausula rebus sic stantibus* elve alapján. A bírói szerződésmódosítás lehetősége azonban szűkebb körben érvényesülhet a szerződés (főként) létfenntartó jellege folytán.¹⁶⁰

A módosítás oka lehet még a felek körülményeiben beállott személyes, tárgyi, pszichikai jellegű változás,¹⁶¹ de előfordulhat, hogy a jogosult hozzáállásából adódhat ilyen körülmény.¹⁶² Amennyiben a felek viszonya megromlik, valamint akkor, ha az eltartott visszautasítja a nyújtani kívánt tartást, ezen okok még nem eredményezhetik a szerződés megszüntetését, és azt nem is kényszerítheti ki ilyen módon a jogosult.¹⁶³ Ez esetben a bíróság elsősorban a tartási szerződést életjáradéki szerződéssé alakítását kísérelheti meg.

Felmerül a kérdés, hogy ki tartja el a jogosultat, ha az eltartó örökösök nélkül hal meg. A Ptk. kimondja, hogy örökös hiányában az állam a szükségképpen örökös,¹⁶⁴ a jogosult így továbbtartási igényét - abban az esetben, hogyha az általa nyújtott ellenszolgáltatás értéke meghaladja az elhalt eltartó által nyújtott tartás értékét - az állammal szemben érvényesítheti.

¹⁵⁶Pf.II.20.181/2006/5. szám, Szegedi Ítéltábla

¹⁵⁷2013. évi V. törvény 6:493. § (3)

¹⁵⁸Nincs jelentősége annak, hogy a kötelezett milyen hosszú ideig teljesíti tartást. Pfv.IV.21 976/1996/3. szám

¹⁵⁹Kecskés, (2007), 2095.

BH1976.212 A kötelezett halála a jogviszonyt még nem szünteti meg. A jogutódnak viszont az örökhagyó tartozásaiért fennálló felelősség szabálya szerint helyt kell állni.

¹⁶⁰Kecskés, (2007), 2096.

¹⁶¹Kecskés, (2007), 2104.

¹⁶²Miniszteri Indokolás, (1959), 464.

¹⁶³BH2002.14; BH1995.712

Ha az eltartó a szerződés szerinti teljesítésre készen állt, de még sem tudta megtenni, mert pl. az eltartott nem tartott rá igényt, a szerződés akkor is teljesedésbe megy. Pfv.I.21.439/2010/16.szám

¹⁶⁴2013. évi V. törvény 7:74. § (1)

Azonban az eltartottnak még a jogviszony kezdete előtt mérlegelnie kell, hogy megköti-e a tartási szerződést olyan eltartóval, akinek nincsenek örökösei. Ez beletartozik az üzleti kockázatba.

Az Mtj. említett még egy kockázati elemet, amikor ti. a kikötményt, vagyis az ellenszolgáltatás tárgyát terményben határozta meg. A teljesítést bizonyos évszakokban, esetleg a jogosult szükségleteihez igazodva kellett eszközölni.¹⁶⁵ Ez akkor volt kockázatos, ha rossz időjárás miatt nem termett annyi mennyiségű termény, amely esetleg az eltartó általi tartás, ellátás értékével arányban állt. Sok múlik tehát a felek előrelátásán és konszenzusán.

3.3. Az ellenszolgáltatás reményében nyújtott tartás

Az aleatórius jelleg e szerződéseknél a legmeghatározóbb, és bár sem a régi, sem pedig az új Ptk. nem rendelkezik róla *expressis verbis*, gyakorlati jelentősége meghatározó.¹⁶⁶ A jogviszony értelmében, írásbeli szerződéskötést mellőzve, a fél a másik számára, - anélkül, hogy fennállna a törvényes tartási kötelezettség, - tartást nyújt valamely jövőbeni ellenszolgáltatás nyújtása reményében, amely jellemzően az örökössé nevezés. Mivel fennáll az ellenszolgáltatás reménye, a jogviszony visszterhes.¹⁶⁷

A kockázat abban rejlik, hogy az eltartó egy ígéretre, vagy pedig a jövőbeni szolgáltatás reményére alapozza a szerződés érvényes fennállását. A reményt az eltartott kifejezett ígérete indokolhatja, de előfordulhat az is, hogy az eltartott elfogadja a tartást, tudván az eltartó teljesítésének okáról. Probléma akkor merül fel, ha az eltartott nem váltja be ígéretét, tehát nem nyújt ellenszolgáltatást. Az eltartottat védi a PK 89.-es számú állásfoglalás b) pontja, amelyet a Kúria¹⁶⁸ az új Ptk. alkalmazása körében is irányadónak tekint, lehetővé teszi, hogy hagyatéki hitelezőként lépjen fel ez esetben,¹⁶⁹ még akkor is, ha közeli hozzátartozókról van szó.¹⁷⁰

¹⁶⁵Vadász, (1930), 242., 1475. §

¹⁶⁶Az Mtj. idejében fennálló gyakorlat, akkor is jogosnak tartotta az eltartott reményét az ellenszolgáltatásra, ha az eltartott kijelentette, hogy hálás lesz a tartásért. Vadász, (1930), 244.

¹⁶⁷Kelemen, (1942), 391.

Az ellenszolgáltatás reményében nyújtott tartást Kelemen a szolgálati szerződések körébe sorolja. (C.2935/1928.J.H.III.463.C.4341/1925. Id. Almási: II. 877.)

A joghatályos nyilatkozat tételére képtelen, cselekvőképeséget kizáró gondnokság személy ígérete is visszterhességet jelent. Kecskés, (2007), 2112.

¹⁶⁸1/2014 (III.3.) PJE jogegységi határozat 1. pontja

¹⁶⁹Kecskés, (2007), 2112.

¹⁷⁰Kőrös, (2008), 395-396.

3.4. Az ingatlan tulajdonjogának átruházása, mint ellenszolgáltatás

Mint leggyakrabban átruházott ellenértékért, az új Ptk. - a régivel ellentétben - az ingatlanért cserébe elsősorban megfelelő biztosíték adását követeli meg, azonban, ha az eltartó e lehetőséggel nem él, úgy az eltartott kérelmére ingatlan-nyilvántartásba be kell jegyezni a tartási jogot.¹⁷¹ A kötelezett a biztosíték adásával lehetővé teszi, hogy az ingatlant ingatlanpiacon könnyebben lehessen értékesíteni, így nem szükséges bejegyezni a vevők aspektusából visszatartó hatású tartási (vagy az életjáradéki jogot).¹⁷² Az eltartó nem, illetve nem megfelelő teljesítése esetén a jogosult kielégítést kereshet vagy a biztosítékból, vagy - tartási jog bejegyzése esetén - az ingatlanból, így küszöbölve ki az eltartott kiszolgáltatott helyzetét.¹⁷³ Ha az ellenszolgáltatás tárgya lakásbérleti jogviszony, illetve kedvezményes vételáron való megvásárlás lehetősége, - a tartási szerződés kockázati jellege miatt - nem releváns, hogy az eltartó azt milyen hosszú időn át teljesített tartás fejében szerezte meg.¹⁷⁴

A gyakorlatban igencsak jellemző, hogy a kapott ingatlant a kötelezett átruházza, elajándékozza, esetleg elcseréli.¹⁷⁵ Ez esetben az eltartó személyes kötelezett lesz, az új tulajdonosnak dologi kötelezettként kell majd helytállni, az eltartó szerződésszegése esetén, vagyis túrnie kell, hogy a jogosult az ingatlanból végrehajtás útján kielégítést keressen. A kielégítés összegét a lejárt, a nyújtani elmulasztott, továbbá a jövőben esedékes szolgáltatások együttes pénzbeli értéke alapján határozzák meg.¹⁷⁶ A személyes kötelezettnek továbbra is teljesítenie kell a szerződésben foglalt kötelezettségét.¹⁷⁷

Az eltartott biztosítéka lehet az átruházás haszonélvezeti jog fenntartásával is választható módja. Ekkor a tulajdonos eltartó csak akkor használhat és szedheti a hasznokat, ha a haszonélvező eltartó e jogokkal nem él. Mindezen jogok további biztosítására elidegenítési és/vagy terhelési tilalom is bejegyezhető, amelyet kikötni csak a tulajdon átruházáskor, tehát a tartási, életjáradéki jog bejegyzésével egyidejűleg lehet. Az eltartott kockázatát ez csökkenti a legjobban, mivel ha a jogokat e tilalmak figyelmen kívül

¹⁷¹2013. évi V. törvény, 6:494. § (1)

¹⁷²Vékás, (2008), 1072.

BH1988.103 Megszűnik az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett tartási jog az eltartott halálával.

¹⁷³2013. évi V. törvény 6:494. § (2)

¹⁷⁴ LB.Pfv.II.20.569/2007/4. szám

¹⁷⁵Kecskés, (2007), 2103.

¹⁷⁶Delbó, (2010), 50.

Vhr. 28. § (1) A tartási jogot az egész tulajdonra, egész tulajdoni illetőségre, továbbá eszmei hányadra lehet bejegyezni.

¹⁷⁷Kovács, (2008), 207.

hagyásával gyakorolják, úgy az semmisséget eredményez. A tilalom jogosultjának adatain kívül fel kell még tüntetni, hogy mely jog biztosítására szolgálnak.¹⁷⁸

Az ingatlan tulajdonjogának átruházása nem sértheti a kötelesrészre jogosultak, valamint a hitelezők érdekét. A régi Ptk. miniszteri indoklása még a ténylegesen teljesített tartás értékét meghaladó vagyont tekintette alapnak a kötelesrész kiszámításánál, azonban az újabb bírói gyakorlat szerint az átruházott ingatlan a számításnál nem vehető figyelembe.¹⁷⁹

Az 1959. évi IV. törvény nem adott lehetőséget először megfelelő biztosíték adására, valamint a telekkönyvbe való bejegyzést is csak lehetőségként említette, ám meg kell említeni, hogy az új Ptk. sem teszi a bejegyzést kötelezővé, csupán csak az eltartott kérelmére. Az átruházást - csökkentve a szerencsejellegét - határozott időre is ki lehet kötni, érvényesítve a dispozitivitás elvét.¹⁸⁰ Az Mtj. először kikötményként szabályozta az ingatlanátruházást. Rendelkezett afelől is, hogyha az ingatlanban a kikötményes az eltartottal együtt lakott, a jogosultnak gondoskodnia kellett a lakható állapot fenntartásáról, és az ingatlan pusztulása esetén más lakást biztosítani az eltartó számára.¹⁸¹

3.5. A kockázat kiküszöbölését elősegítő bírói gyakorlat

Az alimentációs szerződések esetében - kifejezetten a kockázati jellegre tekintettel - némileg eltérően alakulnak az ügyleti érvénytelenség esetei: egyesek speciális tényállás mellett szűkebb körben érvényesülnek, más érvénytelenségi okok megállapítása pedig kizárt. Előbbire példa a szerződés jóerkölcsbe ütközése, színleltsege, uzsorás jellege, utóbbira pedig a megtámadhatóság elvi kizártsága feltűnő értékaránytalanságra hivatkozással.

3.5.1. Jóerkölcsbe ütköző alimentációs szerződés

Jóerkölcsbe ütköző az ügylet, - és ekként a Ptk. 6:96. §-a szerint semmis - ha az az általános társadalmi megítélés szerint elfogadhatatlan és tisztességtelen. A szerződés tárgya, a kötelezettség típusa, esetleg az ezért felajánlott ellenszolgáltatás ez esetben a bevett szokásokat, erkölcsi normákat nyilvánvalóan sérti.¹⁸² A bírói gyakorlat már a régi Ptk.

¹⁷⁸ Vhr. 28. § (2), *Delbó*, (2010), 51.

¹⁷⁹ *Miniszteri Indokolása*, (1959), 465.; *Kecskés*, (2007), 2096.

¹⁸⁰ *Miniszteri Indokolás*, (1959), 463.

¹⁸¹ 1471-1472. §§, *Vadász*, (1930.), 241.

¹⁸² *Kovács*, (2011), 2043.

megjelenését követő években¹⁸³ kialakította állásfoglalását az egyik leggyakrabban előforduló problémakörre, miszerint nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközik, ha az eltartó úgy köt szerződést, hogy tisztában van az eltartott halálos betegségével és ebből következően alappal számíthat a korai elhalálozásra. Orvos és egészségügyi szakdolgozó, illetve ezek hozzátartozói rendszeres gyógykezelés alatt álló, - valamint az arra rászoruló - beteggel tartási, életjáradéki és öröklési szerződést nem köthetnek.¹⁸⁴ Ha a jogosult azonban váratlanul hal meg, illetve akkor, ha a kötelezettnek tudomása volt egy már meglévő betegségről, de abból nem lehetett következtetni a hamar bekövetkező halálra, úgy ezen eseteket a bíróság nem értékeli úgy, mintha az eltartott számított volna a jogosult korai halálára.¹⁸⁵ Az utóbbi esetben megemlítendő, hogy a hamar bekövetkező halál tudomásának ellenére a jogviszony szerencsejellege még fennáll, ugyanis továbbra sem tudják a felek, hogy az eltartott mikor fog elhalálozni, így az eltartónak továbbra bizonytalan ideig kell teljesítenie kötelezettségét.¹⁸⁶

Nem sérti az erkölcsi normákat, ha a szerződést az eltartott gyógyíthatatlan betegségéről tudva, ám a jogosult kifejezett kívánságára kötik meg, és így az ő gondozásának és ápolásának költségeit az eltartott maradéktalanul magára vállalja.¹⁸⁷ Nem semmis a szerződés továbbá akkor sem, ha a kötelezett annak megkötése előtt is jelentős mértékű tartást, szolgáltatást nyújtott,¹⁸⁸ illetve, ha szerződéskötés előtt az eltartó meg szeretné ismerni a jogosult körülményeit.¹⁸⁹ Ez érthető, hiszen a kötelezett éppen az üzleti kockázatot szeretné így felmérni, csökkentve ezzel a szerencsejellegét.

A szülő tartását megoldhatja saját vagyonából, de az sem kizárt, hogy az egyébként törvényes tartásra kötelezett gyermekeivel tartási, életjáradéki szerződést kössön. Nem minősül jóerkölcsbe ütközőnek, ha a szülő egy vagy több olyan gyermekével köt tartási szerződést, akik egyrészt a szülő kívánalmaihoz igazodó tartást képesek és hajlandóak is nyújtani, másrészt adott esetben akár többet, mint amennyire a törvényes tartás alapján kötelezhetőek volnának. Így azok a testvérek, akik nem kötötték meg a szerződést, mentesülnek a tartás teljesítése alól, viszont amennyiben a szülőnek egyetlen ingatlanvagyon

¹⁸³ Még a Törvénykönyvek előtt kialakult gyakorlat szerint nem volt jóerkölccsel ellentétes, amikor az életjáradék szolgáltatását azért rendelték el a felek, mert köztük régebben nemi viszony állt fenn. (C.1438/930.) *Osvald*, (1937), 73.

¹⁸⁴ (PJD IV. 97), 11/1972. (VI.30.) EüM rendelet 18. §; Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényhez

¹⁸⁵ *Magyarázat*, 521.; BH1979.416

¹⁸⁶ Pfv.II.22.759/1999/4. szám

¹⁸⁷ BH2002.267

¹⁸⁸ BH1979.416

¹⁸⁹ *Magyarázat*, 522.

van, és ezt nyújtja a tartásért ellenszolgáltatás gyanánt, a testvérek nem hivatkozhatnak a jogviszony semmisségére az öröklés megnyíltakor.¹⁹⁰

Ugyanilyen törvényes tartási kötelezettség áll fenn a házastársak esetében, akik szintén köthetnek visszterhes jogviszonyt azzal a kikötéssel, hogy a törvényen alapuló tartás, illetve életjáradék értékét meghaladó szolgáltatások nyújtását a különvagyonból kell fedezni.¹⁹¹ Amennyiben az élettársak a gyógyíthatatlan betegség - és így a halál előreláthatóan bekövetkező időpontjának - tudatában kötnek szerződést úgy, hogy az eltartó teljes mértékben állja a költségeket - mentesítve mintegy a törvényes tartásra kötelezetteket a teljesítéstől, - a jogviszony nincs ellentétben a társadalmi felfogással.¹⁹²

Napjainkban észre kell venni, hogy a nyugdíjassza prognosztizálható kiürülésével megszűnő ellátás helyét a törvényes tartáson alapuló hozzátartozói segítségnyújtás és az öngondoskodás kell, hogy átvegye majd. Ehhez igazodik már az új Ptk. is, amikor a Családjogi Könyvben - a rokонтartás keretében - rendelkezik a felmenő leszármazó általi tartási kötelezettségéről. Igaz, hogy a Ptk. nem hoz a Családjogi Törvénykönyvhöz (továbbiakban: Csjt.) képest e tekintetben nagy változást, ám részletesebben írja le a kötelezettségek irányát, tartalmát - s mindezt nemcsak az egyenesági rokonokkal szemben.¹⁹³ Elsősorban a szülő gyermekeinek van tartási kötelezettsége felmenőjével szemben, akik hiányában a távolabbi leszármazókat kötelezi a törvény, úgy, hogy elsősorban a közelebb álló rokon kötelezettsége az elsődleges.¹⁹⁴

A törvényen alapuló tartásnak a szerződéssel szemben mindig előrébb kell állnia, ellenkező esetben felmerülhetne fedezetelvonás jellege pl. akkor, ha a kötelezett a fennálló törvényes tartási kötelezettsége ellenére olyannal köt szerződést, akivel kötelezettsége nem áll fenn, vagy a sorban hátrébb álló törvényes jogosulttal köt szerződést, elvonva ezzel az ellátás fedezetét a sorrend alapján előrébb álló rokonoktól. Azonban vannak olyan esetek is, melyeknél megfigyelhető az ex lege, illetve az ex contractu tartási kötelezettségek kollíziója. Amikor pl. a törvényes kötelezett a sorrend alapján előrébb álló törvényes tartásra jogosulttal köti meg az ügyletet. Ekkor adott esetben az ingyenes tartási szerződés megkerüléséről is szó

¹⁹⁰BH2007.188

BH2009.295 Tartási szerződés semmisségének megállapítását az kérheti, akinek ehhez elismerhető jogi érdeke indokolja.

¹⁹¹Kőrös, (2013), 3387-388.

¹⁹²Köles, (2012), 1572.

Jóerkölcsbe ütközik, ha az élettárs a másik fél súlyos, gyógyíthatatlan betegségének, valamint a halál közeli időpontjának tudatában köti meg a szerződést. BH2002.310

¹⁹³Szeibert, (2014), 343.

¹⁹⁴2013. évi V. törvény, 4:196. §

lehet, a közeli hozzátartozók esetében fennálló ingyenesség vélelmének kikerülésével.¹⁹⁵ A törvény világosan ezért rendelkezik a „ha a körülményekből más nem következik” vélelemről.

A törvényes tartás intézményének folyamatos kiépülésén kívül előtérbe kerülhetnek a gondozási, valamint az otthonházban nyújtott tartási szerződések is, elérve, hogy a Ptk. valamennyit nevesítse és részletesen szabályozza majd, megbontva ezzel a gondozási szerződéssel kapcsolatban már kialakult bírói gyakorlatot. Nem kellene e téren sem figyelmen kívül hagyni a külföldi jogot, ugyanis a fent írtak szerint különösen pl. a svájci jogban teret hódítanak az állami, illetve magángondoskodási intézmények.

3.5.2. A *laesio enormis* kizárása

Az alimentációs jogviszonyok szerencsejellegét többek között az is adja, hogy - a határidőre kikötött szerződések kivételével - nem lehet előre meghatározni, hogy a szolgáltatás eltartott életéhez igazodó futamideje mekkora lesz. Előfordulhat ilyenkor, hogy az eltartott által nyújtott ellenszolgáltatás értéke nagyobb, mint amennyi a tartás értéke volt, különösen, ha az eltartott szerződéskötés után rövid idővel meghal. Pl. az örökösök ilyenkor a feltűnő értékaránytalanságra hivatkozva indítanak pert, ám a kialakult bírói gyakorlat, továbbá a Ptk. 6:98. § (1) is leszögezi, hogy csupán erre hivatkozva, illetve a jogviszonyból fakadó kockázatokat vállalva nem támadható meg a szerződés.¹⁹⁶ A szolgáltatás és ellenszolgáltatás esetleges „feltűnő” mértéket elérő, a szerződés megkötésekor fennálló bizonytalan aránytalansága az ügylet természetéből következik. Más érvénytelenségi - semmisségi - ok hiányában viszont akkor, ha ez a szerződéskötés kori bizonytalan aránytalanság bizonyosan megállapítható, a szerződés sikeresen megtámadható.¹⁹⁷

A szerencseszerződéseket természetüknél fogva tehát *laesio enormis*-ra hivatkozva megtámadni nem lehet,¹⁹⁸ mely szintén növeli a kockázatot.¹⁹⁹ A francia „aléa chasse la lésion” (az aleatórius elem kizárja a *laesio*-t) elv alapján, a kockázatos ügyleteknél fennáll egy pszichológiai elem, illetve egy matematikai elem. Előbbi szerint, aki ilyen ügyletet köt, az később nem hivatkozhat veszteségére, az utóbbi pedig kimondja, hogy nem lehet

¹⁹⁵ Benke, (2014), 299.

¹⁹⁶ BH1995.644; 2013. évi V. törvény 6:98. § (1)

¹⁹⁷ Pfv.I.20.252/2013/4. szám

¹⁹⁸ Az elvet Leyser támasztotta alá (Benke, 2011, 243.), továbbá az olasz Codice Civile is kimondja, hogy az aleatórius jogviszonyoknál nem lehet alkalmazni a *laesio enormis* intézményét. (Benke, 2011, 154.)

¹⁹⁹ Benke, (2011), 154.

meghatározni a kockázatos ügyletet képező szolgáltatás pontos értékét.²⁰⁰ A laesio szerencseügyleteknél való alkalmazhatóságát az osztrák, illetve olasz jog szintén kizárja.²⁰¹ A szerződés tartalmába tartozik a már fentebb is említett (1.1) conventio tacita, vagyis a hallgatólagos lemondás a szerződés ex tunc hatályú felbontása, így a laesio tekintetében.²⁰² A felek egymással szemben akkor léphetnek fel igényekkel, ha az eredménynek szándékosság vagy vétkes gondatlanság a kiváltója, ám a diszpozitivitás itt is érvényesül, így a felek eltérően is rendelkezhetnek a felértüli sérelem megtámadhatóságáról.²⁰³

3.5.3. Színlelt szerződés

Gyakran előfordul olyan eset, hogy a szülő a gyermekét, esetleg más leszármazóját ki szeretné tagadni a kötelesrészből, melynek érdekében - érvényes ok híján - tartással leplezett ajándékozási szerződést köt. Ez a szerződés semmisségére vezethető körülmény, azonban jogvita esetén a felek jogviszonyának tartalmát a leplezett szerződés alapján kell megítélni.²⁰⁴ Tehát, ha bizonyítják a tartási szerződés színleltségét, az ajándékozásra vonatkozó rendelkezések válnak alkalmazandóvá, biztosítva így a leszármazóknak juttatandó kötelesrészt.²⁰⁵

4. Az életjáradéki szerződés

Az életjáradéki szerződés esetében is változás figyelhető meg a Szakértői Javaslat (továbbiakban: SZJ), a Kézikönyv,²⁰⁶ a Bizottsági Javaslat,²⁰⁷ valamint a hatályos jog között. Míg a 2008-as SZJ, illetve a 2009. évi Ptk.-hoz írt Kézikönyv valamely feltétel bekövetkeztéig, vagy a kötelezett, esetleg harmadik személy haláláig fogalmaznak meg járadékszolgáltatási kötelezettséget a jogosultat túlélő kedvezményezett javára, addig e

²⁰⁰ Pókecz Kovács, (2014), 120.

²⁰¹ Pókecz Kovács, (2014), 121., 123.

²⁰² Benke, (2011), 154-155

²⁰³ Benke, (2011), 248.

²⁰⁴ 2013. évi V. törvény, 6:92. § (2)

²⁰⁵ Kőrös, (2013), 388.

²⁰⁶ Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz, Törvénszöveg, Egységes szerkezetű indokolás, Megjegyzések, Gárdos Péter, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2009.

²⁰⁷ Az új Polgári Törvénykönyv Bizottsági Javaslat magyarázatokkal, Vékás Lajos (szerk.)/Gárdos Péter (szerk. munkatársa), Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2012.

rendelkezés az új Ptk.-ban nem szerepel.²⁰⁸ Az új Törvénykönyv szerint a szolgáltatást havonta előre kell teljesíteni, míg a Javaslatok még a felekre bízta volna az időszakonkénti fizetésre vonatkozó megállapodást.²⁰⁹ Vékás Szakértői Javaslatát hűen követte az új Ptk. tőkegyűjtést megakadályozni hivatott rendelkezése, mely naturalis obligatióként tartja fenn a hat hónapnál régebben lejárt, és alapos ok nélkül nem érvényesített követeléseket.

4.1. Az életjáradéki szerződés elhatárolása a tartási szerződéstől az aleatórius jelleg szempontjából

Mind a régi, mind az új Ptk. szerint a tartási szerződés szabályait kell alkalmazni,²¹⁰ többek között a szerződés írásbeliségére, ingyenességére, módosításra, megszüntetésre, szolgáltatás biztosítására.²¹¹ A kódex rendelkezése alapján a járadékszolgáltatásra kötelezett a járadékszolgáltatásra jogosultnak, annak haláláig, meghatározott pénzösszeg vagy más helyettesíthető dolog időszakonként visszatérő szolgáltatására, a járadékszolgáltatásra jogosult ellenérték teljesítésére köteles.²¹² Lényeges különbség, hogy ha megromlik a felek közötti bizalmi viszony, az még nem jelenti, hogy az életjáradéki szerződést módosítani, vagy megszüntetni kellene.²¹³ A régi Ptk. a pénzösszeg mellett még terménymennyiséget jelölt meg szolgáltatás tárgyául, azonban az új Ptk.-ban a jogalkotó csupán tágabb körben határozta meg a szolgáltatások lehetőségét. Ezek lehetnek többek között pénz, helyettesíthető dolog, ezek vegyesen, értékpapír, mezőgazdasági, élelmiszeripari termények, esetleg bányahozam.²¹⁴

Az új Ptk. - ellentétben a régivel - meg is határozza, hogy az időszakonkénti teljesítést havonta kell eszközölni, de a felek mást is kiköthetnek. E diszpozitív jelleg ugyanúgy érvényesíthető a jogosult haláláig történő járadékszolgáltatás tekintetében, mellesleg e rendelkezést az új Ptk. - csakúgy, mint a „helyettesíthető dolog” kifejezés esetében - az Mtj.-hez hűen alakította, a régi Ptk.-ban ez nem szerepelt.²¹⁵ A XX. század elején pl. a járadékfizetés mikéntjére nem volt expressis verbis rendelkezés, azt a szolgáltatás természetéhez igazították.²¹⁶

²⁰⁸ Vékás, (2008), 1075.; Gárdos, (2009), 824.

²⁰⁹ 2013. évi V. törvény, 6:497. § (2)

²¹⁰ 1959. évi IV. törvény 591. § (2); 2013. évi V. törvény 6:497. § (3)

²¹¹ Kőrös, (2013), 385-386.

²¹² 2013. évi V. törvény 6:497. § (1)

²¹³ BH2000.105

²¹⁴ Benke, (2014), 315.

²¹⁵ Mtj. 1477. §: „Aki életjáradék szolgáltatására van kötelezve, azt kétség esetében a jogosultnak élete fogytáig köteles szolgáltatni.” Vadász, (1930), 244.

²¹⁶ Zlinszky/Reiner, (1902), 739.

Az életjáradéki szerződés - a tartási szerződéshez hasonlóan - akkor szűnik meg a kötelezett halálával, ha az addig nyújtott járadék együttesen fedezi a jogosult által nyújtott ellenszolgáltatást,²¹⁷ ellenkező esetben a kötelezett örököseinek kell helytállni, amíg az értékeket kiegyenlítik. A felek nemcsak a hitelező (járadékszolgáltatásra jogosult), adós (járadékszolgáltatásra kötelezett), hanem harmadik személy haláláig is megállapodhatnak járadékszolgáltatásban.²¹⁸ Harmadik személy javára kikötött járadékszolgáltatás *expressis verbis* kimondása az SzJ-ben is visszaköszön. Az Mtj. alapján, a járadékszolgáltatásra való jogosultság csak akkor száll a jogosult vagy harmadik személy örököseire, ha a jogviszony visszerhes volt, ingyenesség esetében nem.²¹⁹ Ha a jogosult megérte annak az időszaknak a kezdetét, amelyre a járadékot a kötelezettnek még nyújtania kellett, de a jogosult anélkül halt meg röviddel ezután, hogy azt szolgáltatták volna, örökösei arányosan igényelhetik a ki nem szolgáltatott járadékot, amennyiben ilyen esetben a kötelezett teljesített, az vissza nem követelheti.²²⁰

4.2. Az életjáradéki szerződés módosításának, megszüntetésének feltételei

A tartási szerződések módosításának, illetve megszüntetésének koncepciója a következőképpen alakul: A felek először közös megegyezéssel, bírói út igénybevétele nélkül kísérelhetik meg, s ha ez nem sikerül a bíróság bármelyik fél kérelmére módosíthatja azt, mindkét fél érdekeinek figyelembe vételével. Nem kérheti azonban a módosítást az a fél, aki a körülmények megváltozására számított a szerződéskötéskor.²²¹ Először a tartási jogviszony tartalmát változtathatják meg, ha azonban a természetben való tartás lehetetlenné vált, akkor életjáradéki szerződéssé kell módosítani azt. Ezt csak úgy lehet, ha egyébként a tartási szerződéssel elérni kívánt cél továbbra is realizálható, ellenkező esetben a jogviszony megszüntetésének van helye, a felek megfelelő kielégítésével.²²² Ha gondozásra és ápolásra szoruló időskorú, hanyatló egészségi állapotú eltartottról van szó, a bíróságnak különös gonddal kell vizsgálnia a módosítás után esetlegesen kialakuló körülmények hatását.²²³ Ha a

²¹⁷BH2000.404

²¹⁸Raffay, (1909), 355.

²¹⁹Mtj. 1477. §; Vadász, (1930.), 244-245.

²²⁰Kelemen, (1942), 420.

²²¹BH2005.347

²²²BH1976.213

²²³BH2002.60

módosítással a jogviszony célja nem valósítható meg, úgy a bíróság megszünteti a szerződést.²²⁴

Életjáradéki szerződés módosítása csak a járadék mértékének csökkentésében, esetleg felemelésében, vagy terményjáradék pénzjáradékká (vagy fordítva) változtatásában merül ki. Ez esetben a bíróságnak az összes fennálló körülményt gondosan kell vizsgálnia, többek között a felek jövedelmi viszonyait, amely a szerződéskötés időpontjában volt irányadó, továbbá az ellenszolgáltatás módosításkori értékét, a kötelezett teljesítőképességét,²²⁵ illetve azt, hogy a közszükségleti cikkek, valamint a nyugdíj árváltozásának milyen hatása van a felek életviszonyára.²²⁶ Az infláció objektív alapokon nyugvó, lényeges változásnak minősül, amely okot adhat a járadék felemelésére,²²⁷ azonban a felek kizárhatják ezt a lehetőséget, anélkül, hogy a joggal visszaélnének.²²⁸

A kódex az életjáradéki szerződések tartási jogviszonnyá való átalakítását a felek konszenzusára bízva, erre bírósági szerződésmódosítás keretében nincs mód. A kérdés azért lehet említésre méltó, mert ha előfordul, hogy a jogosultnak járadékszolgáltatás helyett már természetbeni tartásra pl. ápolásra, illetve gondozásra volna szüksége, viszont a kötelezett a viszony megromlása, továbbá anyagi okok végett erre nem képes, a jogviszonyt meg kell szüntetni. Ekkor a megszüntetés a felek jogi helyzetét ugyan megoldja, nyitva hagyja azonban az eltartott szociális problémájának kérdését.

Az új Ptk. nem vette át a szerződés megszüntetésénél a felek megfelelő kielégítéséről való rendelkezést, ez azonban nem jelenti a megfelelő elszámolás mellőzhetőségét. Ekkor számba kell venni a felek személyi körülményei mellett, a teljesített járadékok, illetve ellenszolgáltatások arányát.²²⁹ A megfelelő kielégítés ugyanakkor nem jelent in integrum restitutio-t - főként az értékváltozások miatt - ex nunc hatályú rendelkezésről van szó, és a kölcsönös, egyidejű elszámolás mellett arra kell még figyelni, hogy egyik fél se kerüljön a másiknál hátrányosabb helyzetbe.²³⁰

²²⁴2013. évi V. törvény, 6:495. §

A szerződés megszüntetése miatt a jogosult halála után még akkor sem indíthat pert annak jogutóda, ha nyilvánvaló volt, hogy a jogosult pereskedni szándékozott volna.

BH2007.9, EBH2006.1411.

²²⁵Magyarázat, 533.

²²⁶BH1977.194.

²²⁷Kovács, (2011), 2050.

²²⁸BH2005.347

²²⁹Kovács, (2011), 2048.; BH1999.22

²³⁰Kőrös, (2013), 393.

4.3. Az aleatórius jelleg esetei az életjáradéki szerződéseknél

Mivel az életjáradéki szerződésre a tartási szerződés szabályait kell alkalmazni, így elmondható, hogy a járadékszolgáltatásra kötelezett oldalán a tartási szerződésnél fennálló főbb kockázati elemek jelennek meg.

A kötelezettet védelme szempontjából azonban jelentős - a Ptk.-ban külön kifejezésre is kerülő rendelkezés - mely kimondja, hogy a jogosult nem érvényesítheti bírósági úton a hat hónapnál régebben lejárt és alapos ok nélkül nem követelt járadékot,²³¹ kivéve akkor, ha késedelmét ki tudja menteni. A hat hónapos határidőre megfelelően lehet alkalmazni az elévülés nyugvásának, illetve megszakadásának szabályait.²³² A Törvénykönyvek előtti jogban leginkább az évtizedek alatt nem érvényesített járadékot tekintették „elengedettnek”, mivel az utólagos, valamint egyszerre nagyobb összeg kifizetését jelentő szolgáltatás a kötelezett vagyoni helyzetének csorbulását, esetleg csődjét idézte volna elő.²³³

E rendelkezés célja, hogy megakadályozza a jogosult tőkefelhalmozását, viszont, ha a kötelezett azt utólag kifizeti - mint naturalis obligatio - a visszakövetelés tartozatlan fizetés címén nem lehetséges.²³⁴ Azonban e helyzet fordítva is igaz, vagyis a kötelezett nem törlesztheti az elmaradt járadékfizetést a korábbi szolgáltatásokhoz viszonyított túlfizetéssel.²³⁵

A jogosult örököseinek is biztosította a jog a járadék követelését, amennyiben a jogosult elhalálozott. Az Mtj.-ben pl. volt olyan rendelkezés, hogy amennyiben a jogosult az adós hibájából meghal, úgy addig köteles a jogosult örököseinek a járadékot szolgáltatni, ameddig az elhalálozott személy valószínűség szerint élt volna. Ha az adós öngyilkos lesz vagy halálos ítélet miatt hal meg, úgy a járadékot az adós örököseinek kell teljesíteni.²³⁶ Szintén a joggyakorlathoz tartozott, hogy ha az évenként kikötött életjáradék szolgáltatása határnaphoz volt kötve - viszont a jogosult még előtte halt meg - a kötelezettnek akkor is ki kellett szolgáltatni az örökösök számára a járadék azon részét, amely az év kezdete, illetve a halálozási nap között eltelt időszakkal arányosan járt.²³⁷ Hogy a járadék további

²³¹2013. évi V. törvény, 6:497. § (2)

²³²Kőrös, (2013), 397.

²³³Raffay, (1909), 338.

²³⁴Kecskés, (2007), 2114.

²³⁵Kelemen, (1942), 419.

²³⁶Vadász, (1930), 245. 1480. §,

²³⁷Vadász, (1930), 245.

szolgáltatására az örökösök valóban jogosultak-e, a szerződés ingyenessége, illetve visszterhessége a mérvadó.²³⁸

Az életjáradéki szerződésnél előforduló tipikus semmisségi ok, az adásvételt színlelő szerződés, szűkebb körben a tulajdonjog-fenntartás nélküli részletvétel, ahol a cél az ingatlan vételárának részletekben történő megfizetése. A szerződések közötti különbségtételnél a huzamosságon, illetve a járadékszerűségen kívül vizsgálni kell a személyhez kötöttséget, valamint a kockázati elem fennállását is. A leplezni kívánt szerződés alapján kell a jogviszonyt megítélni, ha az ügyletben a felek kikötöttek a jogosult halála után, harmadik személy számára fizetendő összeget.²³⁹

Ha az életjáradéki szerződés megszűnik, és ha az ellenszolgáltatás tárgya ingatlan tulajdonjogának átruházása volt, túlmenne a szerződés célján a felek azon megállapodása, melyben adásvételi jogot jegyeznének be az ingatlan-nyilvántartásba abból a célból, hogy a kötelezett megszerezze az ingatlan tulajdonjogát a megszűnés ellenére, az azért teljesített szolgáltatásokért.²⁴⁰

²³⁸ *Miniszteri Indokolás*, (1959), 465.

²³⁹ *Benke*, (2014), 315-316.

²⁴⁰ BH2008.105

Források

Irodalomjegyzék²⁴¹

Benke, (2011) = *Benke József*, A reményvétel, Budapest, HVG - Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2011.

Benke, (2014) = *Csehi Zoltán (szerk.)/Benke József (szerz.)*, Az Új Polgári Törvénykönyv magyarázata, Hatodik könyv, Kötelmi jog, Egyes szerződések magyarázata, Budapest, Menedzser Praxis, 2014.

Bessenyő, (2014) = *Bessenyő András*: Reményt veszünk-e reményvétel esetén? I., Gondolatok a reményvétel tárgyának problémájával kapcsolatban Benke József Reményvétel című monográfiája nyomán, In: Jura 2014/1

BGB, Motive II. = Motive zu dem Entwurfe eines Bürgerliches Gesetzbuches für das Deutsche Reich. Bd. II. Berlin/Leipzig, Guttentag, 1888.

Delbó, (2010) = *Delbó Erika*, A tartási, az életjáradéki és az öröklési szerződés, In: Res Immobiles, 2010/1-2

Gárdos (2009) = *Gárdos Péter*, Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz, Törvénytörvény, Egységes szerkezetű indokolás, Megjegyzések, Campus Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2009.

Indokolás, (1902) = Indokolás a Magyar Általános Polgári Törvénykönyv tervezetéhez, Negyedik kötet, Kötelmi jog, Budapest, Grill Károly Cs. és Kir. Udv. Könyvkereskedése, 1902.

Jójárt, (2007) = *Jójárt Eszter*: Javaslat a tartási és életjáradéki szerződés jogi szabályozásának változtatására, In: Polgári Jogi Kodifikáció, 2007/3

Kecskés, (2007) = *Gellért György(szerk.)/Kecskés László (szerz.)*, A Polgári Törvénykönyv magyarázata 2., Hetedik javított kiadás, Budapest, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2007.

Kelemen, (1942) = *Szladits Károly (szerk.)/Kelemen László (szerz.)*, Kötelmi jog különös része, Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, 1942.

Kemenes, (1987) = *Eörsi Gyula/Kemenes Béla/Sárándi Imre/Világhy Miklós*, Kötelmi jog, Különös rész (Egyes szerződésfajták), Kézirat, 9. változatlan kiadás, Budapest, Tankönyvkiadó, 1987.

Kolosváry, (1927) = *Kolosváry Bálint*, Magánjog, Vezérfonal a magyar magánjogból tartott egyetemi előadásokhoz, Második, részben átdolgozott és bővített kiadás, Budapest, A „Studium” kiadása, 1927.

²⁴¹A felhasznált művek előtt található azok hivatkozási módja a szövegben, illetve a lábjegyzetek között.

Kovács, (2008) = Nochta Tibor (szerz.)/Kovács Bálint (szerz.)/Nemessányi Zoltán (szerz.), Magyar polgári jog, Kötelmi jog, Különös rész, Második, az új Polgári Törvénykönyv tervezetére tekintettel átdolgozott kiadás, Dialóg Campus Kiadó, 2008.

Kovács, (2011) = Osztovics András (szerk.)/Kovács Bálint (szerz.), A Polgári Törvénykönyv magyarázata, Budapest, Opten Informatikai Kft., 2011.

Köles, (2012) = Petrik Ferenc (szerk.)/Köles Tibor (szerz.), Polgári jog, Kommentár a gyakorlat számára, 2. kiadás, Budapest, HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., 2012.

Köles/Sághy, (2006) = Szilner György (szerk.)/Köles Tibor (szerz.)/Sághy Mária (szerz.), Polgári jog II., Kötelmi jog, Második kiadás, Budapest, Novissima Kiadó, 2006.

Kőrös, (2013) = Petrik Ferenc (főszerk.)/Wellmann György (szerk.)/Kőrös András (szerz.), Polgári jog, Kötelmi jog, Harmadik, negyedik, ötödik és hatodik rész, Az új Ptk. magyarázata VI/VI., Budapest, HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., 2013.

Magyarázat = Török Gábor (szerk.)/Boóc Ádám (szerk. munkatárs), A Polgári Törvénykönyv magyarázata, IV. kötet, A kötelmi jog, Különös rész, Magyar Hivatalos Közlönykiadó, felelős kiadó: Kodella László

Márkus, (1906a) = Márkus Dezső, Magyar Magánjog Mai Érvényében, Törvények, rendeletek, szokásjog, joggyakorlat, III. kötet, Kötelmi jog, öröklési jog, I-IV. kiadás, Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1906.

Márkus, (1906b) = Márkus Dezső, Magyar Magánjog mai érvényében, Törvények, rendeletek, szokásjog, joggyakorlat, I. kötet, Negyedik javított és bővített kiadás, Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1906.

Miniszteri Indokolás, (1959) = A Magyar Polgári Népköztársaság Polgári Törvénykönyve, Az 1959. évi törvény és a törvény javaslatának miniszteri indokolása, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1959.

Orosz (2013) = Osztovics András (szerk.)/Orosz Árpád (szerz.), Bírói gyakorlat füzetek 8, Tartási, életjáradéki és öröklési szerződések, Opten Informatikai Kft., 2013.

Osvald, (1937) = Osvald István (előszó)/Moldoványi István (szerk.)/Sárffy Andor (szerk.)/Szentkuthy István (szerk.)/Berhard Miksa (szerk.)/Pásztor Géza (szerk.)/Kertész Sándor (szerk.), Polgári Jogesetlexikon, Magánjog - Hiteljog - Eljárási jog, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1937.

Pókecz Kovács (2014) = Pókecz Kovács Attila: A feléntúli sérelem dogmatikai konstrukciója a római jogban és a modern polgári törvénykönyvekben. In: Jura 2014/2

Raffay, (1909) = Raffay Ferencz, Magyar Magánjog kézikönyve, harmadik, jelentékenyen bővített és átdolgozott kiadás, Budapest, Benkő Gyula Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, 1909.

Szeibert, (2014) = Petrik Ferenc (főszerk.)/Kőrös András (szerk.)/Szeibert Orsolya (szerz.), Polgári jog, Családjog, Második, átdolgozott, bővített kiadás, Az új Ptk. magyarázata III/VI., Budapest, HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014.

Szladits, (1928) = Szladits Károly, A magánjogi bírói gyakorlat 1901-1927, A magyar felsőbbíróságok elvi döntéseinek gyűjteménye, Budapest, Grill Károly Könyvkiadó vállalata, 1928.

Vadász, (1930) = Vadász Lajos (szerk. és jegyzetekkel ellátta)/Szentkúthy István/Cserta Kálmán, Magánjogi Törvénykönyvünk és élő tételes jogunk, II. kötet, Kötelmi és öröklési jogunk, Budapest, Attila-nyomda, 1930.

Vékás, (2007) = Vékás Lajos, Új irányok a magántudományban, In: Magyar Tudomány, 2007/12.

Vékás, (2008) = Vékás Lajos, Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez, Budapest, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2008.

Világhy/Eörsi, (1962) = Világhy Miklós (szerk.)/Eörsi Gyula, Magyar Polgári Jog, II. kötet, Negyedik rész, Különös rész. (Egyes szerződések), Budapest, Tankönyvkiadó, 1962.

Zlinszky/Reiner, (1902) = Zlinszky Imre/Reiner János, A Magyar Magánjog mai érvényében, Különös tekintettel a gyakorlat igényeire, újra dolgozott munkának III. kiadása, Budapest, Franklin-társulat, 1902.

Jogszabályok

új Ptk.	2013. évi V. törvény: 4:196. §, 6:28. §, 6:29. §, 6:31. §, 6:32. §, 6:33. §, 6:92. §, 6:97. §, 6:98. §, 6:136. §, 6:493. §, 6:494. §, 6:496. §, 6:497. §, 7:48.§, 7:49.§, 7:74. §, 7:94 § A tartási szerződés indokolása
régi Ptk.	1959. évi IV. törvény: 233. §, 591. § Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényhez
1/2014 PJE	1/2014 (III.3.) PJE jogegységi határozat 1. pontja
OR	Scweizerisches Obligationenrecht: Art 516 Abs. 1; Art 517; Art 518 Abs. 1; Art 519; Art 521 Abs. 1, Abs. 2; Art 522 Abs. 1, Abs. 2; Art 527 Abs. 3; Art 528 Abs 1
ABGB	Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch: 1284. §, 1285. §
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch: 759. §, 760. §, 761. §

Bírói gyakorlat

BH1976.212

BH1976.213

BH1977.194

BH1978.119

BH1979.416

BH1979.416

BH1985.20

BH1985.232

BH1988.103

BH1989.272

BH1995.347

BH1995.644

BH1995.711

BH1995.712

BH1995.713

BH1996.319

BH1996.590

BH1997.527

BH1997.592

BH1999.163

BH1999.22

BH1999.22

BH2000.105

BH2000.14

BH2000.404

BH2002.14

BH2002.267

BH2002.310

BH2002.399

BH2002.60

BH2005.347

BH2007.188

BH2007.9

BH2008.105

BH2009.295

BH2013.125

BH2013.16.

BH2013.83

EBH2006.1411

Pf.II.20.181/2006/5. szám, Szegedi

Ítéltábla

Pfv.I.20.252/2013/4. szám

Pfv.I.21.439/2010/16.szám

Pfv.II.20.569/2007/4. szám

Pfv.II.22.759/1999/4. szám

Pfv.IV.21 976/1996/3. szám